

Prinsjesdag 2025

Analyse miljoenennota 2026 en begrotingen

De Unie van Waterschappen heeft voor u de meest relevante elementen uit de Prinsjesdagstukken per thema op een rij gezet.

Voor alle Prinsjesdagstukken zie:

[Miljoenennota, Belastingplan, begrotingen en bijbehorende stukken](#) | [Prinsjesdag: Miljoenennota en Rijksbegroting](#) | [Rijksoverheid.nl](#)

Inhoud

Troonrede.....	3
Infrastructuur en Waterstaat.....	3
Binnenlandse zaken.....	14
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	15
Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur	19
Economische Zaken	27
Klimaat en Groene Groei.....	29
Buitenlandse zaken, OS en HGIS.....	32
Sociale zaken en werkgelegenheid	33
Justitie en Veiligheid	33
Defensie.....	35
Onderwijs, cultuur en wetenschap	35
Financiën	36
Gemeente- en provinciefonds.....	36
Miljoenennota.....	36
Deltafonds	37
Belastingplan	41

Troonrede

Belangrijkste passages uit de Troonrede:

- Een belangrijk thema: digitale dreiging.
- Samen optrekken met provincies, gemeenten en waterschappen.
- Nederland van stikstofslot af: wegen, bruggen, infrastructuur: stikstofdoelen halen.
- Ruimtelijk beleid: natuur belangrijk en opvangen gevolgen klimaatverandering: Nota Ruimte.
- In gesprek met provincies, gemeenten en waterschappen.
- 29 oktober: Tweede Kamerverkiezingen.

Infrastructuur en Waterstaat

Herijking Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

Blz: 9, 41

Tekst uit begroting:

Nederland is één van de veiligste delta's ter wereld. Om dat zo te houden nu het weer extremer wordt en de zeespiegel stijgt, is het van groot belang te blijven werken aan waterveiligheid. Daarom wordt het Hoogwaterbeschermingsprogramma van Rijk en waterschappen herijkt. De herziene versie wordt begin 2026 gepubliceerd en zorgt ervoor dat in 2050 alle dijken veilig zijn.

Op basis van de in 2024 uitgevoerde evaluaties van de waterveiligheidsonderdelen van de Waterwet en de subsidieregeling HWBP wordt bovendien in het kader van de herijking van het HWBP met de HWBP-partners gezocht naar mogelijke verbeteringen in de aansturing en voortgang van het HWBP.

Eind 2025 worden hierover bestuurlijke afspraken gemaakt.

Reactie:

De afspraken worden gemaakt door de opdrachtgevers: het Rijk (Minister van Infrastructuur en Waterstaat) en de 21 waterschappen. Deze herijking zorgt voor een effectievere, toekomstbestendige aanpak voor de opgave en middelen, regie op programmaniveau, door sturing aan de voorkant van projecten en verrekening van projectgebonden eigen bijdrage met verbetering van doelmatigheidsprikkels. Het is een noodzakelijke stap die we als collectief – Waterschappen en Rijk – moeten zetten zodat Nederland aan de wettelijke veiligheidsnorm voldoet. Deze afspraken liggen nu voor bij de waterschapsbesturen. Bekrachtiging van de afspraken vindt plaats in het Programmabestuur HWBP op 11 december 2025 (onder voorbehoud van de LV) en de Ledenvergadering van 19 december 2025.

HWBP extra bijdrage

Blz: 15

Tekst uit begroting:

Uit de evaluaties van de Waterwet en de subsidieregeling HWBP blijkt dat het waterveiligheidssysteem van beoordelen en versterken van primaire keringen werkt. Wel zijn er aandachtspunten. Vanwege de herijking van het HWBP worden eind 2025 bestuurlijke afspraken gemaakt over verbeteringen. Deze afspraken zorgen ervoor dat er vanaf 2026 beter gestuurd wordt op doelmatigheid en voortgang van deze projecten. In 2026 ligt de focus op implementatie van deze afspraken. Dankzij de extra bijdragen van het Rijk en de waterschappen zijn de financiële tekorten in het HWBP op de middellange termijn beheersbaar. Hierdoor zijn alle projecten die in 2026 en 2027 starten voldoende gefinancierd.

Reactie:

De waterschappen hebben de extra bijdrage van 1,25 miljard voor de middellange termijn financiering van het HWBP geregeld. We hebben er vertrouwen in dat de afspraken van de herijking van het HWBP de gewenste resultaten zullen opbrengen en dat het Rijk ook de resterende 0,25 miljard investeert voor 2030.

Waterkwaliteit

Blz: 16

Tekst uit begroting:

IenW werkt in 2026 hard door aan het versterken van het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving milieu (VTH-stelsel milieu). Dit doen we op verschillende manieren samen met omgevingsdiensten, provincies en gemeenten. Zo investeren we in de digitale ontwikkeling van het VTH-stelsel, in het aanpassen van wet- en regelgeving en in het verspreiden en implementeren van de opbrengst van het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel. Door het vormen van robuuste omgevingsdiensten volgen we verschillende aanbevelingen uit het interbestuurlijk programma VTH op. De omgevingsdiensten en hun opdrachtgevers hebben afgesproken dat hier op 1 april 2026 aan voldaan is. IenW zal het initiatief nemen om de criteria hiervoor in regelgeving vast te leggen. Daarnaast heeft IenW het voornemen om haar staatssecretaris de bevoegdheid te geven om bij te sturen als een partij niet aan deze verplichting voldoet.

Reactie:

Een goed VTH stelsel is randvoorwaarde voor een goede waterkwaliteit. We juichen deze inzet dus toe, maar realiseren ons ook dat de waterschappen hier ook aangesproken worden. De Unie van Waterschappen is actief betrokken in het programma van IenW om het VTH stelsel verder te versterken.

Digitale weerbaarheid

Blz: 5, 17, 18, 20

Tekst uit begroting:

Onze vitale infrastructuur is het fundament waarop de Nederlandse samenleving draait. IenW is verantwoordelijk voor 12 vitale sectoren. In 2026 gaan we de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke) en de Cyberbeveiligingswet (Cbw) implementeren. Deze wetten vormen een wettelijk fundament voor het verhogen van de weerbaarheid van onze vitale infrastructuur, waaronder tegen hybride en militaire dreigingen. Dit betekent dat we in 2026 met de sectoren beoordelen welke processen (essentiële diensten) en aanbieders (kritieke entiteiten) vitaal zijn, welke dreigingen en risico's zich voordoen, en welke maatregelen moeten worden genomen door vitale sectoren.

Om de digitale weerbaarheid te verhogen werkt het Ministerie van IenW, samen met alle vitale sectoren, aan het vergroten van cyberkennis, expertise en samenwerking binnen en tussen de sectoren. Daarnaast overlegt ministerie van Infrastructuur en Water regulier met vitale sectoren over de Nederlandse Cyberstrategie, de Cyberweerbaarheidswet, de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten en over de beschermingsaanpak Vitaal en het eventueel treffen van extra maatregelen. De prioritaire sectoren zijn expliciet doelgroepen binnen deze aanpak.

Reactie:

De waterschappen onderstrepen het belang van de Cbw en Wwke en steunen de doelen van deze wetten. Voor deze wetten zijn de Waterschappen samen met het ministerie betrokken bij de Uitvoerbaarheids-toets Decentrale Overheden.

Grondstoffen

Blz: 18

Tekst uit begroting:

Grondstoffen, verdienvermogen en autonomie (circulaire economie) Nederland staat op een kruispunt. Geopolitieke spanningen, afhankelijkheid van kritieke grondstoffen uit onvrije regimes en de druk op onze leefomgeving vragen om een koerswijziging. Als land hebben we de kennis, innovatiekracht en ondernemersgeest in huis om die uitdaging aan te gaan. Door te kiezen voor een circulaire economie bouwen we aan een toekomst waarin we grondstoffen slimmer gebruiken, onze economie versterken en ons land schoner doorgeven aan volgende generaties.

Reactie:

Vanuit de waterschappen werken we hier hard aan mee. Om met innovatie de volgende stappen te kunnen zetten, is meer ruimte (in wet- en regelgeving) nodig. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan verdere ontwikkeling van nieuwe (grond)stoffen, herbruik van effluentwater, water als grondstof etc.

Ruimte voor de Rivier

Blz: 18, 42

Tekst uit begroting:

Het kabinet zet in op een rivierengebied dat klaar is voor de toekomst. Dit wordt uitgewerkt in het programma Ruimte voor de Rivier 2.0. Het programma richt zich op zowel hoog- als laagwater en op de steeds verder dalende rivierbodem. Om te zorgen dat de nodige maatregelen op tijd worden uitgevoerd, zijn snel keuzes nodig. Dat geldt voor het herstel van de rivierbodem, voor het verbeteren van de bevaarbaarheid, de zoetwaterverdeling en het tegengaan van verdroging in uiterwaarden en achterland. In 2026 worden beleidskeuzes gemaakt, inclusief keuzes over het type benodigde maatregelen voor de korte en waar mogelijk lange termijn gericht op herstel van rivierbodems en ruimte voor hoge rivierafvoeren. Ruimte voor de Rivier 2.0. Het kabinet zet in op een rivierengebied dat klaar is voor de toekomst.

Dit wordt uitgewerkt in het programma Ruimte voor de Rivier 2.0. Dit programma richt zich, in tegenstelling tot het eerdere programma Ruimte voor de Rivier, zowel op hoogwater als op laagwater. Hierbij gaat het om vijf rivierfuncties veilige waterafvoer, scheepvaart, zoetwatervoorziening, natuur en ecologische waterkwaliteit en ruimtelijke economie. De extremen van nu worden het normaal van de toekomst. Om te zorgen dat de nodige maatregelen op tijd worden uitgevoerd, zijn snel keuzes nodig. Dat geldt voor de ruimte die de rivier nodig heeft voor een veilige waterafvoer en andere functies, maar ook voor het herstel van de rivierbodem voor het verbeteren van de bevaarbaarheid en de zoetwaterverdeling. In 2025 worden besluiten voorbereid die in 2026 moeten worden genomen, met naast beleidskeuzes het type benodigde maatregelen voor de korte en waar mogelijk lange termijn gericht op herstel van rivierbodems en ruimte voor hoge rivierafvoeren.

Reactie:

Als waterschappen zijn we betrokken bij de plannen voor het programma Ruimte voor de Rivier 2.0 en de keuzes en maatregelen die daarin worden voorbereid voor herstel van de rivierbodems en ruimte voor hoge en lage rivierafvoeren. Via het Deltaprogramma leveren we input en denken we mee over oplossingsrichtingen en consequenties voor onze waterkeringen en watersystemen. Het riviersysteem, de waterkeringen en regionale watersystemen zijn immers onlosmakelijk met elkaar verbonden. We hebben het Rijk gevraagd tijdig voldoende middelen beschikbaar te stellen de ambities van Ruimte voor de Rivier 2.0 waar te kunnen maken.

Water bodem sturend

Blz: 33 39, 40, 44, 47

Tekst uit begroting:

De 33 structurerende keuzes water en bodem sturend zijn door de decentrale overheden uiterlijk in 2030 bestuurlijk of juridisch verankerd.

Nederland heeft te maken met meer extreem weer. Wateroverlast, droogte en hitte zullen vaker voorkomen (zie de KNMI-scenario's). De door het PBL in beeld gebrachte klimaatrisico's maken duidelijk dat we voort moeten maken met het klimaatadaptatiebeleid. De schade door extreem weer zal toenemen. Dit vereist dat we ruimte maken voor water, dat we bij ruimtelijke plannen rekening houden met de risico's vanuit water en bodem en dat we bij de inrichting klimaatbestendig bouwen. Net als onze nationale water uitdagingen wordt ook de internationale wateropgave steeds urgenter. Landen krijgen steeds meer te maken met de gevolgen van klimaatverandering. Nederland heeft zich gecommitteerd aan de SDGs en het Parijsakkoord.

De 33 structurerende keuzes water en bodem sturend zijn vastgelegd in de TK-brief november 2022. De realisatie van WBS-doelen vergt waarschijnlijk een combinatie van bestuurlijke en juridische instrumenten. De recent vastgestelde borgingskalender is daarvoor het vertrekpunt. Deze kalender biedt ruimte voor aanpassing op basis van de ervaringen van bevoegde gezagen en bestuurlijke partners, zoals de gemeenten, de waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat. Bijvoorbeeld voor de samenhang met de andere grote landelijke opgaven. Gezien de complexiteit en het veelvoud van de opgaven is het belangrijk om prioritering van de opgaven gezamenlijk vast te stellen en ruimte laten voor herijking, bijvoorbeeld voor welke structurerende keuzes of maatregelen zich lenen voor een juridische doorwerking en welk bestuursorgaan dat het beste juridisch kan regelen.

Eind 2024 is door het kabinet duiding gegeven aan de in het regeerprogramma opgenomen tekst over rekening houden met water en bodem. Het vorige kabinet hanteerde de term Water en Bodem Sturend. Dit beleid is uitgewerkt in 33 structurerende keuzes die gezamenlijk de gehele breedte van het water- en bodembeleid betreffen. Keuzes die borgen dat we ook in de toekomst kunnen beschikken over voldoende schoon en gezond water en een vitale bodem voor onder meer landbouw, woningbouw en natuur. De focus daarbij ligt op wat wél kan en moet, gebaseerd op de kennis die we hebben van ons water- en bodemsysteem in een veranderend klimaat, waarbij gezocht wordt naar oplossingen die de verschillende belangen verenigen, door zoveel mogelijk multifunctioneel ruimtegebruik en creatieve oplossingen. Uitgangspunt daarom nu «rekening houden met» water en bodem. Op deze wijze sturend worden publieke kosten voor risicomitigatie en schadelijke neveneffecten zoveel mogelijk voorkomen en niet afgewenteld. De maatregelen uit de Kamerbrief zullen voornamelijk worden gerealiseerd binnen bestaande en nog te ontwikkelen rijksprogramma's en trajecten zoals de Nota Ruimte, de Woontop, het Deltaprogramma, de KRW-maatregelen, het Programma Bodem, Ondergrond en Grondwater en het Nationaal Water Programma.

Reactie:

Het is positief is dat lenW bevestigt dat het doorgaat met 'water en bodem sturend'. Met deze expliciete referentie naar het WBS-beleid van het vorige kabinet, bevestigt lenW zowel het belang van WBS als de plek die dit heeft binnen de Woontopafspraken. Het is teleurstellend dat lenW de term 'rekening houden met' daarbij accentueert in plaats van 'waterbodem sturend'. Het is wel goed om te lezen dat daarbij 'niet afwentelen' genoemd wordt, te vertalen als: voorafgaand aan een ruimtelijk proces goed interbestuurlijk afstemmen hoe de kosten en baten te verdelen. Het verankeren van de structurerende keuzes water en bodem sturend door decentrale overheden in 2030 lijkt erg optimistisch, is niet zo afgesproken en is bovendien niet alleen aan decentrale overheden.

Deltaprogramma Waterveiligheid

Blz: 34 35, 36

Tekst uit begroting:

Met het deltaprogramma waterveiligheid wordt gewerkt aan het verhogen van het basisbeschermingsniveau van inwoners van Nederland. Dit betreft het niveau van 1 op 100.000 per jaar. Dat wil zeggen dat de kans voor een individu te overlijden als gevolg een overstroming niet groter mag zijn dan 0,001% per jaar. Daarmee is ook de kans op grote groepen slachtoffers en grote economische schade zeer klein. Dit wordt gerealiseerd door het versterken van de dijken, waterkeringen, kustsuppleties en rivierverruiming. Het Deltaplan Waterveiligheid beschrijft de voortgang, programmering, planning en fasering van de projecten voor waterveiligheid. De projecten vallen onder verschillende uitvoeringsprogramma's. Op de begroting van het Deltafonds wordt gerapporteerd over de concrete voortgang op de uitvoering van het versterken van de dijken en kustsuppletie en het onderhoud voor de veiligheid van waterkeringen.

Reactie:

Via het HWBP werken de 21 Nederlandse waterschappen en Rijkswaterstaat samen aan een waterveilig Nederland. Het doel van het HWBP-programma is dat alle primaire waterkeringen in 2050 aan de norm voldoen. Waterschappen en het Ministerie van IenW dragen ieder voor de helft bij aan de dijkversterkingen uit het HWBP.

Klimaatadaptatie

Blz: 40, 286

Tekst uit begroting:

Klimaatadaptatie is breed en er is geen eenvoudige parameter waarmee de voortgang op dit brede veld gemonitord kan worden. De werkgroep monitoring van het DPRA ontwikkelt regionale monitoring. In dit kader wordt gekeken naar landelijk te meten parameters zoals schaduw, boomkroonoppervlak en gevoelsstemperatuur. Aan genoemde parameters wordt de komende jaren nog de monitoring van de mate van verharding/ verstening van het grondoppervlak toegevoegd. Mogelijk kan op termijn ook meer worden gezegd over de ontwikkeling van bergingscapaciteit in stedelijk en landelijk gebied voor de opvang van regenwater. De regionale monitoring vraagt ook veel invulling door de decentrale overheden. Het evaluatieonderzoek zal antwoord geven op de vragen of de wetswijziging en de Impulsregeling Klimaatadaptatie het resultaat hebben opgeleverd dat de ondertekenaars van het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie voor ogen hadden in 2020. In algemene zin worden de doeltreffendheid en effecten van de wetswijziging én van de Impulsregeling Klimaatadaptatie in de praktijk onderzocht. Het doel van de Tijdelijke Impulsregeling Klimaatadaptatie was om de uitvoering van klimaatadaptatiemaatregelen door decentrale overheden te versnellen. IenW heeft voor deze regeling € 200 miljoen beschikbaar gesteld via het Deltafonds, waarbij sprake was van cofinanciering (1/3 deel rijk, 2/3 deel decentrale overheden). Het beschikbare rijksbudget is bijna geheel benut. Voor 1 juli 2025 zullen de resultaten van het evaluatieonderzoek worden aangeboden aan de Kamer.

Reactie:

Klimaatadaptatie komt als onderwerp diverse keren terug in de begroting van het Ministerie van IenW, in het kader van de Nationale Adaptatie Strategie (NAS), in internationaal kader of in het kader van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). In het kader van het DPRA staat vermeld dat er een werkgroep monitoring is opgericht. Daar zijn de waterschappen ook bij betrokken. Daarnaast is er een werkgroep die zich richt op het vinden van structurele financiering van klimaatadaptatie. Ook komt de evaluatie van de impulsregeling aan bod, waar waterschappen ook gebruik van hebben gemaakt om eigen middelen voor klimaatadaptatie aan te vullen.

Normering / tweede landelijke beoodelingsronde (LBO2)

Blz: 41

Tekst uit begroting:

Waterschappen en Rijkswaterstaat hebben eind 2022 in de eerste beoordelingsronde op basis van de actuele veiligheidsnormen hun beoordelingen afgerond. Op 8 november 2023 is daarvan een landelijk veiligheidsbeeld naar de kamer gestuurd, inclusief een beleidsmatige duiding en een globale kosteninschatting van de verwachte versterkingsopgave. Hieruit blijkt dat circa 62% van de keringen nog niet aan de norm voldoet. Bij de norm is uitgegaan van de situatie in 2050 en de norm is daarom toekomstgericht. In 2050 dienen de keringen aan de norm te voldoen. In 2024 is een analyse uitgevoerd om te komen tot een scherp beeld van de versterkingsopgave. Daaruit volgt dat de verwachte resterende opgave tot 2050 ca 1.400 km bedraagt. Deze inschatting zal, indien er nieuwe inzichten ontstaan uit de tweede landelijke beoordelingsronde tot 2035 (LBO2), en naarmate projecten in het HWBP worden uitgewerkt, worden bijgesteld. Dit sluit aan bij een cyclisch systeem waarin nieuwe inzichten leiden tot een nauwkeuriger beeld van de opgaven. Op basis van de in 2024 uitgevoerde evaluaties van de waterveiligheidsonderdelen van de Waterwet en de subsidieregeling HWBP wordt bovendien in het kader van de herijking van het HWBP met de HWBP-partners gezocht naar mogelijke verbeteringen in de aansturing en voortgang van het HWBP. Eind 2025 worden hierover bestuurlijke afspraken gemaakt.

Reactie:

In het scherpere beeld van de versterkingsopgave van 2024 is de totale opgave kleiner dan in de analyse van 2023. Dat is onder andere toe te rekenen aan gebruik van nieuwe kennis en inzichten die nog niet gesteld zijn in het beoordelingsinstrumentarium. IenW moet er (conform wettelijke plicht) de komende jaren voor zorgen dat de kennisontwikkeling waterveiligheid goed loopt en dat de inzichten tijdig en op eenduidige wijze vertaald worden in het beoordelingsinstrumentarium zodat de waterkeringbeheerders scherp kunnen beoordelen en veilig ontwerpen.

Zoetwater**Blz:** 41, 42**Tekst uit begroting:**

Doelen zijn het water vast te houden, op de juiste plek terecht laten komen (daar waar het nodig is) en zoetwater besparen. De afgelopen jaren is gewerkt aan deze strategie, en de komende jaren wordt deze strategie steeds verder aangescherpt. Het Deltaprogramma maakt de zoetwaterdoelen voor de volgende periode (2028-2033) stapsgewijs concreter. Voor de nieuwe deltabeslissing van 2026 wordt de zoetwaterstrategie ook op een aantal punten herijkt. Het uiteindelijke doel is om Nederland weerbaar te maken tegen watertekort in 2050. Besluitvorming over de doelen, strategie en maatregelen voor zoetwaterbeschikbaarheid vindt plaats in het kader van het Nationaal Waterprogramma 2028-2033.

Reactie:

Waterschappen zijn als waterbeheerders en partners van het Deltaprogramma nauw betrokken bij de herijking van de zoetwaterstrategie en doelen voor zoetwater. Besluitvorming over zoetwater wordt afgestemd via het Deltaprogramma en vervolgens door elke partij (Rijk, provincies, waterschappen) vastgelegd en geborgd in hun beleidsplannen en -programma's.

Nationaal Waterprogramma**Blz:** 42**Tekst uit begroting:**

In 2025 is IenW gestart met het ontwikkelen van het Nationaal Water Programma (NWP) 2028-2033 als opvolger van het huidige NWP 2022-2027. Het NWP is een verplicht programma onder de Omgevingswet met

een looptijd van 6 jaar. Het Programma zal aangeven hoe om te gaan met de opgaven in het waterdomein. Het bevat het nationale waterbeleid en de uitvoering in de Rijkswateren.

Reactie:

Het NWP 2028-2033 is nog aan het opstarten, de Unie van Waterschappen wordt op de hoogte gehouden door IenW.

Klimaatadaptatie

Blz: 42

Tekst uit begroting:

Nederland is in 2050 klimaatbestendig, weerbaar tegen de gevolgen van droogte, wateroverlast en hitte door de uitvoering van afspraken die in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie worden gemaakt. In het Delta-programma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) worden afspraken gemaakt met de medeoverheden, gemeenten, waterschappen en provincies. Het DPRA werkt via de principes, weten, willen, werken. In dit kader worden stresstesten uitgevoerd, risicodialogen gevoerd en uitvoeringsprogramma's opgesteld. De aanpak van wateroverlast vereist extra aandacht, daarom zijn er bovenregionale stresstesten uitgevoerd en wordt er gewerkt aan een deel deltabeslissing wateroverlast. Voor een klimaatbestendig Nederland is vooral de ruimtelijke ordening relevant, en met name de woningbouw opgave. Daarom werkt IenW samen met VRO aan instrumenten om gemeenten en provincies richtlijnen te geven om vanuit het water en bodemsysteem de beste keus te maken voor nieuwe ontwikkelingen.

Reactie:

Waterschappen zijn als waterbeheerders en partners van het Deltaprogramma nauw betrokken bij de plannen en maatregelen om Nederland klimaatbestendig te maken en weerbaar tegen droogte, wateroverlast en hitte. Ook zijn we nauw betrokken bij de nieuwe deltabeslissing wateroverlast en bij de richtlijnen om vanuit het water- en bodemsysteem de beste keus te maken voor ruimtelijke ontwikkelingen en woningbouw.

Internationale samenwerking

Blz: 46

Tekst uit begroting:

IenW geeft invulling aan de mondiale afspraken op het gebied van mondiale waterzekerheid, waterveiligheid en klimaatadaptatie, de Nederlandse Internationale Waterambitie (NIWA) en de Internationale Klimaatstrategie (IKS). IenW zet in op het brengen van Nederlandse kennis en kunde en het halen van relevante kennis uit het buitenland, waarbij duurzame oplossingen centraal staan. Water is een belangrijke factor voor klimaatadaptatie. IenW zet gericht middelen in om wereldwijd de waterveiligheid, waterzekerheid en klimaatweerbaarheid te verbeteren, Nederland als center of excellence te positioneren en het verdienvermogen van de Nederlandse watersector te vergroten.

Reactie:

Een groot deel van de internationale inzet van de waterschappen, Dutch Water Authorities (DWA), waaronder de Blue Deal, vindt plaats in het kader van de Nederlandse Internationale Waterambitie (NIWA). Als betrouwbare partner draagt DWA daarin rechtstreeks bij aan de genoemde doelen van de NIWA, waaronder de inzet van IenW om wereldwijd de waterveiligheid, waterzekerheid en klimaatweerbaarheid te verbeteren.

Een "schone" bodem

Blz: 52

Tekst uit begroting:

Algemene doelstelling: Het duurzaam, gezond en efficiënt (maken voor) gebruik van bodem en ondergrond en het tot stand brengen van een betrouwbare en betaalbare drink- en afvalwatervoorziening in Europees en Caribisch Nederland.

Reactie:

In de algemene doelstelling wordt het bereiken van een "schone" bodem niet meer genoemd, in tegenstelling tot de rijksbegroting van vorig jaar. De nadruk lijkt nu meer te liggen op een efficiënt gebruik.

Bodem en ondergrond

Blz: 53

Tekst uit begroting:

Het beheer van het water-bodemsysteem betreft onderwerpen als bodemkwaliteit, drinkwatervoorziening, grondwater, bodemdaling, kabels en leidingen en bodemenergie. Deze worden aangepakt in verband met het beschermen van een gezonde en veilige fysieke leefomgeving en maatschappelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie en de winning van bouwgrondstoffen. Decentrale overheden en andere partijen nemen het voortouw, terwijl het Rijk een stimulerende en faciliterende rol heeft. Binnen het Programma Bodem en Ondergrond wordt met de betrokken partijen een gezamenlijke aanpak geformuleerd.

Reactie:

De bal lijkt hier bij de decentrale overheden gelegd te worden, maar grondwater houdt zich niet aan bestuurlijke grenzen. Regie vanuit het Rijk is hier nodig.

Water en bodem sturend

Blz: 54

Tekst uit begroting:

Om urgente maatschappelijke opgaven te kunnen blijven vervullen én om de bodem als natuurlijk kapitaal te behouden voor toekomstige generaties, is een nieuwe koers nodig. Deze koerswijziging is ingezet met de Kamerbrief 'Water en bodem sturend', uitwerking, realisatie en verdieping zijn nu nodig.

Reactie:

De waterschappen zijn blij dat urgentie wordt gegeven aan uitwerking van de Kamerbrief Water en Bodem sturend en dat het Rijk dit o.m. met het Programma Bodem, Ondergrond en Grondwater wil oppakken.

Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB)

Blz: 72

Tekst uit begroting:

Het programma voor Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) draagt bij aan de reductie van schadelijke emissies, zoals fijnstof en stikstof, en is cruciaal om de opgave in de woningbouw en de vervanging en renovatie van de infrastructuur te realiseren binnen de beperkte mogelijkheden die er zijn als gevolg van de stikstofproblematiek. Met de Routekaart SEB werken we stap voor stap aan emissieloos licht materieel vóór 2030, terwijl zwaarder materieel zo snel mogelijk daarna volgt. Dit gebeurt met instrumenten zoals de Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (SSEB) waarmee de bouwsector wordt gestimuleerd om hun werktuigen, vaartuigen en voertuigen te verduurzamen. Daarnaast gaan er middelen naar medeoverheden (SPUK SEB) en Rijksdiensten om de meerkosten bij de inzet van emissieloos te

ondersteunen. Ook is er een Kennis-, Opschalings- en Praktijkervaringsprogramma (KOP) dat onder andere kijkt naar de bouwplaats van de toekomst en de impact op materieel.

Reactie:

Alle waterschappen doen mee met dit programma. Het sluit mooi aan bij de ambities van de waterschappen om schadelijke emissies te reduceren. We hopen dan ook dat dit programma en de bijbehorende financiële regelingen zoals de SPUK SEB tot tenminste 2030 worden gecontinueerd.

Mobiliteit

Blz: 73

Tekst uit begroting:

Verminderen CO2-uitstoot personenmobiliteit voor werk en privé door slimmer, anders en schoner te reizen. Het streven is reisbewegingen van, naar en voor het werk in 2030 duurzamer te maken. Ook willen we zorgen dat (recreatieve) sectoren voorbereid zijn op de ingroei van duurzame mobiliteit. Hiertoe vergroten we de kennis over de mogelijkheden, faciliteren we werkgevers, gemeentes en maatschappelijke partners en hebben we regelgeving gericht op bewustzijn ontwikkeld.

Reactie:

De uitstoot van personenmobiliteit wordt in de klimaatmonitor Waterschappen al jaren bijgehouden. Door beleid op vermindering van CO2 uitstoot zien we deze dalen.

Digitale weerbaarheid

Blz: 76

Tekst uit begroting:

De belangrijkste beleidsprioriteiten voor 2026 zijn het implementeren van de Europese Network and Information Security Directive (NIS2) richtlijn via de nieuwe Cyberbeveiligingswet (Cbw) en het ondersteunen van de sectoren via de al lopende cyberweerbaarheidsprogramma's. Bij grote dreiging in een crisis- en conflictscenario, heeft monitoring, detectie, respons en herstel prioriteit. Omdat cyberoperaties in toenemende mate ook gericht zijn op Operational Technology (OT) wil IenW een OT kennis- en expertisecentrum lanceren.

Reactie:

De Unie herkent dat cyberoperaties zijn gericht op Operational Technology. De wens om te proberen dergelijke incidenten te voorkomen door een OT kennis- en expertisecentrum te lanceren wordt daarom toegejuicht.

Digitale weerbaarheid

Blz: 76

Tekst uit begroting:

De internationale veiligheidssituatie is de afgelopen jaren sterk verslechterd en dit raakt heel IenW. Het ministerie versterkt dan ook de aanpak van digitale dreigingen voor het kerndepartement, uitvoeringsorganisaties zoals Rijkswaterstaat en de vitale sectoren zoals drinkwater, waterbeheer en weg- en spoorvervoer. De belangrijkste beleidsprioriteiten voor 2026 zijn het implementeren van de Europese Network and Information Security Directive (NIS2) richtlijn via de nieuwe Cyberbeveiligingswet (Cbw) en het ondersteunen van de sectoren via de al lopende cyberweerbaarheidsprogramma's. Bij grote dreiging in een crisis- en conflictscenario, heeft monitoring, detectie, respons en herstel prioriteit. Omdat cyberoperaties in

toenemende mate ook gericht zijn op Operational Technology (OT) willenW een OT kennis- en expertise-centrum lanceren. Ook anticipeert lenW proactief op dreigingen van nieuwe technologieën zoals AI en Quantum.

Reactie:

De waterschappen onderschrijven het belang van een versterkte digitale weerbaarheid. De implementatie van NIS2-richtlijn via de nieuwe Cyberbeveiligingswet is hierin een belangrijke stap. Wij pleiten ervoor dat de waterschappen actief worden betrokken bij en meedenken over de totstandkoming van deze wet.

Circulaire economie

Blz: 183

Tekst uit begroting:

Het NPCE wordt tweejaarlijks geactualiseerd, in 2025 verschijnt de eerste actualisatie. Waarin onder meer is voortgebouwd op de conclusies van de Integrale Circulaire Economie Rapportage 2025 (ICER) van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). In de actualisatie staan een vertaling in concretere doelen, een herziene governance en deels aangescherpte maatregelen. In 2026 geven we de transitie naar een circulaire economie daarmee een nieuwe impuls.

Reactie:

De waterschappen zijn blij dat er nieuwe, concretere doelstellingen komen voor circulaire economie, maar zijn kritisch op de urgentie en het ambitieniveau dat van de nieuwe doelenset uitgaat. De waterschappen houden vast aan de doelstelling circulair in 2050 te halen. Het is belangrijk om daarvoor ook te komen tot een landelijke standaard voor materialenpaspoorten.

Circulaire economie

Blz: 183

Tekst uit begroting:

Via de Europese regelgeving pleit Nederland voor gelijke spelregels en een gelijk speelveld, zodat Nederlandse bedrijven zowel in de Europese context als mondiaal kunnen concurreren op weg naar circulaire ambities. In 2026 zal ook Europese regelgeving in werking treden.

Reactie:

Ook de waterschappen ervaren een ongelijk speelveld voor vele grondstoffen die teruggewonnen kunnen worden uit afvalwater en watersysteem ten opzichte van primaire, abiotische grondstoffen. Daarnaast roepen we het Rijk op om ruimte te geven aan een gestandaardiseerd eigen oordeel en dit te ondersteunen en te faciliteren, zodat meer grondstoffen kunnen worden teruggewonnen. Om de terugwinning en inzet van grondstoffen in de markt verder te stimuleren zijn we voorstander van minimaal verplichte percentages recyclaat of bijmengverplichtingen in productgroepen waarvoor waterschappen de grondstoffen kunnen leveren.

Zoetwater

Blz: 259

Tekst uit begroting:

Naar verwachting krijgt Nederland in de toekomst steeds vaker te maken met perioden van droogte. Die kunnen leiden tot watertekorten voor onder meer drinkwatervoorziening, natuur, scheepvaart en industrie. De Deltabeslissing Zoetwater stelt dat Nederland in 2050 weerbaar is tegen zoetwatertekort. Alle

zoetwaterregio's hebben regionale strategieën opgesteld, ter onderbouwing van de maatregelen in hun gebied

Reactie:

De 2e fase van het Deltaprogramma Zoetwater loopt t/m 2027. Aangezien de zoetwateropgaven door klimaatverandering en een toenemende watervraag verder zullen toenemen, zal ook daarna financiering vanuit het Deltafonds nodig zijn om de zoetwateropgave aan te pakken en verbetermaatregelen uit te voeren. We vragen het Rijk hier tijdig middelen voor te reserveren.

Artikel 11 Integraal Waterbeleid - HGIS/Subsidieregeling Buitenlandse Zaken

Blz: 263

Tekst uit begroting:

Tabel 142 Subsidies HXII (bedragen x 1.000 euro)												
Art.	Naam Subsidie (regeling)	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Laatste evaluatie (1)	Volgende evaluatie (jaartal) (1)	Einddatum Subsidie (regeling) (2)	Voet noot
Artikel 11 Integraal Waterbeleid												
Regeling												
	Tijdelijke subsidieregeling innovaties voor waterveiligheid en waterzekerheid buitenlandse delta's, deltasteden en stroomgebieden	5.615	6.010	1.417	1.029	4.600	4.730	4.730	nvt	2026	2025	
	Subsidieregeling Ministerie van Buitenlandse Zaken 2006 (Blue Deal)	2.000	2.000	2.000	2.000	0	0	0				21

Reactie:

Uit het subsidie overzicht voor de HGIS-middelen van lenW, blijkt dat de beschikbare subsidie vanuit de HGIS-middelen voor de Blue Deal tot en met 2027, 2 miljoen euro per jaar bedraagt. Voor de resterende jaren 2028-2030 van de Blue Deal is deze subsidie niet meer beschikbaar. De Unie van Waterschappen streeft er echter naar dat de totale jaarlijkse Rijksbijdrage (BZ en lenW gecombineerd) gelijk blijft. Hierover vindt het gesprek met BZ en lenW plaats.

Klimaatadaptatie

Blz: 289

Tekst uit begroting:

Het onderzoek betreft twee evaluaties met een onderlinge samenhang. Het evaluatieonderzoek zal antwoord geven op de vragen of de wetswijziging en de Impulsregeling Klimaatadaptatie het resultaat hebben opgeleverd dat de ondertekenaars van het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie voor ogen hadden in 2020. In algemene zin worden de doeltreffendheid en effecten van de wetswijziging én van de Impulsregeling Klimaatadaptatie in de praktijk onderzocht. Het doel van de Tijdelijke Impulsregeling Klimaatadaptatie was om de uitvoering van klimaatadaptatiemaatregelen door decentrale overheden te versnellen. lenW heeft voor deze regeling € 200 miljoen beschikbaar gesteld via het Deltafonds, waarbij sprake was van co-financiering (1/3 deel rijk, 2/3 deel decentrale overheden). Het beschikbare rijksbudget is bijna geheel benut. Voor 1 juli 2025 zullen de resultaten van het evaluatieonderzoek worden aangeboden aan de Kamer.

Reactie:

De Impulsregeling Klimaatadaptatie was een succes. Om een impuls te blijven geven aan de uitvoering van klimaatadaptatie hebben we in DPRA verband een oproep gedaan richting het Rijk om de Impulsregeling

te verlengen en aanvullende middelen beschikbaar te stellen voor het stimuleren van uitvoeringsmaatregelen door decentrale overheden.

Binnenlandse zaken

Nederlandse Digitaliseringsstrategie

Blz: 9

Tekst uit begroting:

We zetten in op het versnellen van de digitalisering om grote maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. Dit doen we in intensieve samenwerking met medeoverheden, publieke dienstverleners en departementen, waaronder de ministeries van Defensie, Economische Zaken en Justitie en Veiligheid. We hebben onze prioriteiten bepaald in de Nederlandse Digitaliseringsstrategie en zetten in op cloud, data en artificiële intelligentie, verbetering van de digitale basis, modernisering van de dienstverlening en versterking van onze digitale weerbaarheid.

Reactie:

De waterschappen zien de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) als een belangrijke stap naar meer samenwerking in de digitale transformatie van de overheid. Als onderdeel van de Nederlandse overheidsstructuur willen waterschappen graag aanhaken bij deze landelijke ontwikkelingen en waar mogelijk bijdragen aan de gezamenlijke doelstellingen. Voordat de waterschappen zich volledig committeren, is duidelijkheid nodig over wat er concreet wordt verwacht. Dit geldt voor de financiële consequenties, het implementatietempo en de rolverdeling. Daarnaast benadrukken ze het belang van een aanpak die rekening houdt met de verschillende verantwoordelijkheden van medeoverheden. Regie moet gebaseerd blijven op samenwerking en wederzijds begrip tussen overheidslagen.

Wet open overheid

Blz: 20

Tekst uit begroting:

De Wet open overheid kent vier delen: het actief openbaar maken van verplichte categorieën van informatie, de inspanningsverplichting om maatschappelijke dossiers openbaar te maken, het afhandelen van openbaarheidsverzoeken en de mogelijkheid advies en bemiddeling in te roepen als de overheid de wet niet nakomt via het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding. Het beleid is om alle vier de onderdelen van de wet tot uitvoering te brengen. Dat gebeurt door inhoudelijk, procesmatig en technisch de actieve openbaarheid te vergroten om daarmee de openbaarheidsverzoeken terug te kunnen brengen. We werken aan de (door)ontwikkeling van de generieke Woo-voorziening, de verdere inwerking-treding van de verplichte actieve openbaarmaking en proactieve openbaarmaking, waarmee steeds meer overheidsinformatie actief openbaar gemaakt wordt via een publieksvriendelijk Woozoekportaal.

Reactie:

Waterschappen onderschrijven het belang van een transparante overheid. De ontwikkeling van de generieke Woo voorziening gaat langzamer dan gewenst. De Unie is vertegenwoordigd in de stuurgroep zodat er een vinger aan de pols gehouden wordt. In afwachting van het beschikbaar komen van de Generieke Woo voorziening maken Waterschappen zelf steeds meer actief documenten openbaar op hun eigen website. Ook bereiden waterschappen zich voor op het beschikbaar komen van de Woo voorziening zodat er snel geschakeld kan worden. De Unie komt binnenkort met een Meerjarenplan Informatiehuishouding Waterschappen 2026 – 2030 waarin ambities ten aanzien van actieve- en passieve openbaarmaking en het op orde krijgen van de informatiehuishouding afgesproken worden.

Cybersecurity

Blz: 23, 63

Tekst uit begroting:

Cyberaanvallen, storingen en een te grote afhankelijkheid van een beperkt aantal techbedrijven bedreigen onze veiligheid en onze digitale autonomie. Daarom versterken we de digitale weerbaarheid en digitale autonomie van de overheid. In 2026 gaan we de implementatie van het Bestuurlijk Convenant Digitale Veiligheid Gemeenten, als onderdeel van de Nederlandse Cybersecuritystrategie (NLCS), versneld realiseren. Tegelijkertijd ontwikkelen we beleid dat de digitale autonomie van de overheid structureel vergroot. Tegelijkertijd ontwikkelen we beleid dat de digitale autonomie van de overheid structureel vergroot. Ook versterken we de wijze van verantwoording voor de overheid ten aanzien van het toezicht op cyberbeveiliging.

Reactie:

Het ministerie van BZK beperkt zich in deze begroting tot de cybersecurity van gemeenten. De cybersecurity van gemeenten kan niet los worden gezien van andere ketenpartners, zoals waterschappen. In de begroting wordt geen aandacht besteed aan de samenwerking tussen de verschillende sectoren op het gebied van cybersecurity. Dat is wel wenselijk om de hele overheid veilig haar werk te laten doen.

Digitale weerbaarheid

Blz: 48

Tekst uit begroting:

Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) Met de Nederlandse Digitaliseringsstrategie richten we onze inspanningen op de prioritaire onderwerpen Cloud, Data, AI, Burgers & ondernemers, Digitale weerbaarheid & autonomie en Digitaal vakmanschap. We prioriteren als Rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen en publieke dienstverleners de onderwerpen waar de urgentie en impact het grootst is. We willen versnellen door politiek-bestuurlijke sturing op het realiseren van doorbraken en het wegnemen van belemmeringen.

Reactie:

Met de NDS wil het rijk onder andere met betrekking tot digitale weerbaarheid doorbraken realiseren en belemmeringen wegnemen. Om de digitale weerbaarheid te vergroten is het gezien de geopolitieke en technische ontwikkelingen noodzakelijk om te versnellen en belemmeringen weg te nemen. De Unie van Waterschappen herkent en deelt dit beeld. Tegelijkertijd wordt uit de begroting niet duidelijk welke middelen er ter beschikking worden gesteld om de doelen te bereiken.

Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

Omgevingswet

Blz: 7

Tekst uit de begroting:

Goede besluitvorming vraagt om goede informatie. Daarom wordt het datafundament van de fysieke leefomgeving versterkt. De Omgevingswet, die in 2024 in werking is getreden, biedt hiervoor belangrijke instrumenten. In 2026 zetten we vervolgstappen om de samenwerking binnen en tussen overheden verder te verbeteren en het Digitaal Stelsel Omgevingswet gebruiksvriendelijker en breder inzetbaar te maken.

Reactie:

De Omgevingswet is een beleidsprioriteit. Dat is positief. Door in te zetten op het versterken van de samenwerking binnen en tussen de overheden en het gebruiksvriendelijker en breder inzetbaar maken van het DSO, komt het bereiken van de doelen van de stelselherziening dichterbij.

EPBD (European Performance Buildings Directive)

Blz: 15

Tekst uit begroting:

De implementatie van de Europese EPBD IV-richtlijn leidt tot strengere eisen voor gebouwen met de slechtste energieprestaties vanaf 2030 en zet publieke instellingen in een koploperspositie.

Reactie:

De Unie heeft een zienswijze ingediend op de implementatie van de EPBD. Overheidsinstanties worden verplicht om zonnepanelen op het dak te hebben. Met ingang van 1 januari 2028 geldt deze verplichting voor gebouwen met een gebruiksoppervlakte van meer dan 2.000 m².

Zicht op Nederland

Blz: 18

Tekst uit begroting:

In lijn met de meerjarenvizie 'Zicht op Nederland' stimuleren we datagedreven werken aan de fysieke leefomgeving. We versterken het datafundament en faciliteren het delen, analyseren en visualiseren van ruimtelijke data. Zo werken we toe naar het streefbeeld waarin elke burger, ondernemer en overheidsorganisatie gebruik kan maken van dezelfde betrouwbare en samenhangende informatie bij het maken, doorwerken, uitvoeren en evalueren van ruimtelijke plannen op lokaal, provinciaal of nationaal niveau. We werken daarbij, net als bij het vormgeven van het ruimtelijk beleid zelf, nauw samen met medeoverheden en betrokken departementen.

Door inzet van de aanvullende middelen die bij Voorjaarsnota 2025 aan de begroting VRO zijn toegevoegd, worden in 2026 en de daaropvolgende jaren stappen gezet in de doorontwikkeling van de NGII naar een volwaardige infrastructuur die geschikt is voor datagedreven werken in de fysieke leefomgeving. In de werkagenda die behoort bij de beleidsvisie Zicht op Nederland worden concrete acties opgenomen. Deze acties versterken de informatiepositie van alle partijen (burgers, bedrijven, overheden) die bij de inrichting en het beheer van de fysieke leefomgeving betrokken zijn.

Reactie:

Datagedreven werken is één van de ambities van de waterschappen uit hun Vaarkaat 'Digitaal op koers'. Zicht op Nederland stimuleert datagedreven werken aan de fysieke leefomgeving, zodat de waterschappen graag een actieve bijdrage aan de werkagenda Zicht op Nederland leveren en verheugd zijn dat er bij Voorjaarsnota 2025 aanvullende middelen voor zijn gevonden.

Nota Ruimte

Blz: 7, 17, 66, 114, 115

Tekst uit begroting:

Waar volkshuisvesting gaat over de beschikbaarheid, kwaliteit en betaalbaarheid van woningen, draait ruimtelijke ordening om het maken van integrale keuzes over hoe we de beperkte ruimte in Nederland benutten. In 2026 is de beoogde inwerkingtreding van de nieuwe Nota Ruimte. Om uitvoering te geven aan deze visie worden ontwikkelperspectieven en uitvoeringsagenda's in de zestien NOVEX-gebieden

verder doorontwikkeld. Daarnaast worden verstedelijingsstrategieën uitgewerkt voor drie nieuwe regio's: Twente, Stedendriehoek en Centraal Limburg.

Nationaal ruimtelijk beleid

Hoe Nederland er in de toekomst uit ziet wordt bepaald door de keuzes die we nu maken. Het Rijk werkt in 2026 aan het definitief maken van de nieuwe Nota Ruimte waarmee de nationale regie op de ruimte wordt hernomen en waarin de grote ruimtelijke keuzes worden gemaakt die nodig zijn voor de ontwikkeling van Nederland voor nu, straks en later. De nieuwe Nota Ruimte biedt een langetermijnvisie op ons land en zal antwoord geven op de vraag hoe we met de schaarse ruimte omgaan en tegelijkertijd onze ambities kunnen waarmaken en hoe we met elkaar vorm en richting willen geven aan de grote opgaven waarvoor we gesteld staan. Daarnaast werken we met andere ministeries, andere overheden en maatschappelijke partners continu aan actualisatie van het ruimtelijk beleid.

Ruimtelijk instrumentarium (diversen)

Financiële middelen voor het Ruimtelijk instrumentarium worden ingezet voor:

- De totstandkoming van de Nota Ruimte inclusief Plan-MER, het participatieproces en de NOVI-conferentie (de dag van de Ruimtelijke Ordening);

Met slimme keuzes, gerichte instrumenten en samenwerkingen richten we Nederland efficiënt en prettig in. Een belangrijk speerpunt is daarom de nieuwe Nota Ruimte, die een integraal beeld zal geven van de toekomstige inrichting van ons land in 2030, 2050 en met een doorkijk naar 2100. Tevens werkt het Rijk met provincies aan ruimtelijke arrangementen en in 16 NOVEX-gebieden met (regionale) partners samen om landelijke en lokale ruimtelijke opgaven tot uitvoering te brengen.

Reactie:

De Nota Ruimte is een beleidsprioriteit voor VRO. De minister van VRO wil daarmee meer regie voeren op een 'evenwichtige en duurzame verdeling van ruimte.' Positief is dat in de Nota Ruimte het thema water en bodem ruim aandacht krijgt. Nationaal ruimtelijk beleid heeft invloed op decentraal beleid en uitvoering, en moet goed afgestemd worden en op elkaar aansluiten. Dat moet beter.

Funderingsproblematiek

Blz: 15, 50, 53, 61

Tekst uit de begroting:

We werken in 2026 verder aan een nationale aanpak funderingsproblematiek. De komende jaren investeren we in betere informatievoorziening, gebiedsgerichte ondersteuning en het stimuleren van herstelmaatregelen. Hiertoe is afgelopen december een bedrag van € 56 mln. beschikbaar gesteld voor de periode 2025–2028 (28325, nr. 277). Daarnaast is € 20 mln. gereserveerd om het Fonds Duurzaam Funderingsherstel landelijk werkend te maken.

Aanpak funderingsschade: We werken in 2026 verder aan een nationale aanpak funderingsproblematiek. In de voortgangsbrief van 3 december 2024 (28325, nr. 277) is aangegeven dat, om het bewustzijn en de informatiepositie van mensen rond funderingsschade te vergroten en woningeigenaren te stimuleren aan de slag te gaan met schade- en funderingsherstel, we de volgende stappen gaan zetten: 1) het verbeteren van de informatievoorziening; 2) woningeigenaren gebiedsgericht ondersteunen met onderzoek, advies en begeleiding; startend in enkele gebieden waar urgente funderingsproblemen zijn met uiteenlopende oorzaken. Voor de periode 2025 tot en met 2028 is hiervoor door het kabinet een bedrag van € 56 mln. vrijgemaakt. Daarnaast is aanvullend € 20 mln. gereserveerd voor het landelijke werkend maken van het Fonds Duurzaam Funderingsherstel. Bij de verdere uitwerking van de nationale aanpak wordt het in de voortgangsbrief van december 2024 aangekondigde advies van ABDTOPConsult over de invulling en

vormgeving van een meerjarige aanpak op nationaal niveau betrokken.

De middelen voor aanpak funderingsschade zijn bestemd voor het verbeteren van de informatievoorziening en voor onderzoeken naar hoe mensen met funderingsproblemen op lokaal niveau geholpen kunnen worden met funderingsonderzoek en advies.

Reactie:

VRO maakt zich sterk voor funderingsproblematiek. Wij steunen die inzet evenals de Nationale aanpak waaraan VRO nu werkt, in vervolg op het rapport van ABDTOPconsult. Er wordt toegewerkt naar een gezamenlijke nationale aanpak funderingsschade. Voor de jaren 2025-2028 is een bedrag van € 56 mln. Daarnaast is € 20 mln. gereserveerd om het Fonds Duurzaam Funderingsherstel landelijk werkend te maken. Het is de vraag in hoeverre deze gelden volstaan voor de komende jaren; deze vraag wordt niet beantwoord in de begroting en aan een volgend kabinet overgelaten. Dit onderdeel vraagt onze aandacht en overleg, omdat Rijk en koepels nauw samen op trekken in de Nationale aanpak.

NOVEX

Blz: 19

Tekst uit de begroting:

Er is aandacht voor het gebiedsgericht langjarig gezamenlijk investeren en samenwerken om de doelen op gebiedsniveau te realiseren. In het programma NOVEX wordt gewerkt om gebiedsgericht en in samenwerking met de medeoverheden de uitvoering van de huidige Nationale Omgevingsvisie te versnellen en de ruimtelijke opgaven gezamenlijk aan te pakken. Dat doen we via twee sporen, namelijk de samenwerking met de provincies en de gebiedsgerichte aanpak in de zestien NOVEX-gebieden. De samenwerking met de provincies stond in 2025 in het teken van de ruimtelijke arrangementen, waarin Rijk en provincies wederkerige, bestuurlijke afspraken vastleggen die nodig zijn voor het ruimtelijk inpassen en uitvoeren van de nationale opgaven. De ruimtelijke arrangementen zijn in 2025 voor het eerst vastgesteld en zullen jaarlijks worden geactualiseerd. In 2026 vindt een eerste doorontwikkeling plaats op deze eerste ronde van dit provinciale spoor.

In het programma NOVEX leidde de gebiedsgerichte aanpak in 2024 tot het gereedkomen van een toekomstvisie van de NOVEX-gebieden in de vorm van zestien gezamenlijke ontwikkelperspectieven. Daarin zijn ook de mogelijkheden meegenomen die het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) biedt om bij te dragen aan de gewenste ontwikkelingen. Deze ontwikkelperspectieven vormen het uitgangspunt om per NOVEX-gebied een uitvoeringsagenda op te stellen met concrete stappen over wie wanneer wat doet. Het opstellen van de eerste ronde van uitvoeringsagenda's wordt in 2025 afgerond. In 2026 vindt een doorontwikkeling van de ontwikkelperspectieven en uitvoeringsagenda's plaats, mede vanwege de beoogde implementatie van de Nota Ruimte. Er wordt toegewerkt naar verstedelijkingsstrategieën met de drie nieuwe verstedelijkingsregio's Twente, Stedendriehoek en Centraal Limburg (langs intercitystations).

Reactie:

Wij vinden het een gemiste kans dat de waterschappen niet worden genoemd bij NOVEX; het is cruciaal dat decentrale overheden hierin samenwerken. Vanuit water en bodem sturend is de betrokkenheid van waterschappen logisch. Gelukkig gebeurt dit wel via provincies, maar helaas niet overal en vaak beperkt.

Klimaatbestendig bouwen

Blz: 10

Tekst uit de begroting

We voeren vereenvoudigingen door in het kader van STOER (Schrappen Tegenstrijdige en Overbodige Eisen en Regelgeving) om de woningbouw te versnellen en goedkoper maken. Het betreft de thema's bouwregelgeving, ruimtelijke en inhoudelijke beoordelingsregels (zoals natuur, milieu, verkeer, water en bodem, ruimtelijke kwaliteit en betaalbaarheidseisen) en procedures (waaronder vergunningplichten, beslistermijnen en bezwaar- en beroepsprocedures). In 2026 wordt verder gewerkt aan nieuwe wijzigingen van het Besluit bouwwerken leefomgeving ter verbetering van de regels, onder andere in verband met maatschappelijke behoeften. In het najaar 2025 zal het kabinet aangeven waar regels worden geschrapt of beter kunnen worden toegepast.

Reactie

Het is belangrijk dat concreet wordt wanneer en hoe de landelijke maatlat en doorontwikkeling van de maatlat naar bestaand bebouwd gebied wordt geborgd. Dit mist in de begroting. In het kader van de woontopafspraken zijn de passages in de maatlat over wateroverlast en bodemdaling nader geconcretiseerd. Belangrijk dat de juridische borging van met name het kader voor wateroverlast zo snel mogelijk in gang wordt gezet, gezien het beoogde tempo van de woningbouw. Vereenvoudigingen in het kader van STOER zijn waardevol mits deze samen opgaan met het verstevigen van water en bodem in de ruimtelijke keuzes en ontwikkelingen (water en bodem sturend).

Klimaatbestendig bouwen

Blz: 50

Tekst uit de begroting

Om ervoor te zorgen dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht, wordt in de nationale aanpak klimaatadaptatie gebouwde omgeving (fase I) gewerkt aan een aantal actielijnen, waaronder het minder vrijblijvend maken van klimaatadaptief bouwen en inrichten. Hiertoe is de landelijke maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving gepubliceerd gericht op nieuwbouw. We werken aan juridische borging van de landelijke maatlat en doorontwikkeling van de maatlat naar bestaand bebouwd gebied.

Reactie

In het kader van de woontopafspraken zijn de passages in de maatlat over wateroverlast en bodemdaling nader geconcretiseerd. Belangrijk dat de juridische borging van met name het kader voor wateroverlast zo snel mogelijk in gang wordt gezet, gezien het beoogde tempo van de woningbouw.

Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Stikstof

Blz: 8, 9

Tekst uit begroting

Onder de eerste pijler werkt het kabinet verder aan de al eerder aangekondigde omslag naar doelsturing. Dit geeft boeren de vrijheid om zoveel mogelijk naar eigen kennis en kunde te ondernemen én geeft duidelijkheid over wat we van hen vragen. We stimuleren ondernemers om op bedrijfsniveau aan de slag te gaan met emissiereductie, bijvoorbeeld via technische en managementmaatregelen. Doelsturing draagt niet alleen bij aan emissiereductie van stikstof, maar ook aan de klimaatopgave en het verbeteren van de waterkwaliteit. Daarbij werken we toe naar haalbare, afrekenbare emissienormen voor stikstof, waterkwaliteit en klimaat in 2035 op bedrijfsniveau.

Reactie

Voor doelsturing wordt alleen gesproken over een vrijwillig spoor en het toewerken naar afrekenbare doelen voor 2035 voor onder andere waterkwaliteit. Deze afspraak sluit niet aan op het halen van de doelen voor de KRW in 2027 en bevat bovendien geen borging.

Extra middelen GLB (i.p.v. rode diesel)

Blz: 9

Tekst uit begroting

De middelen worden hier alsnog ingezet om de (financiële) positie van de boeren, tuinders en loonwerkers te versterken. Financiële ruimte creëren we onder meer door extra middelen voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en het Groenfonds te reserveren, maar ook voor klimaatadaptatie en arbeidsbesparende innovatie via robotisering en digitalisering.

Reactie

Er wordt niet gespecificeerd waar deze middelen, die initieel bestemd waren voor de terugkeer van rode diesel, binnen het GLB aan besteed zullen worden.

MCEN/stikstof

Blz: 9

Tekst uit begroting

Onder de tweede pijler treft het kabinet landelijke maatregelen die gericht zijn op een structurele daling van stikstofemissies vooruitlopend op doelsturing, en op natuurbehoud en natuurherstel. Het startpakket van de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel bevat cruciale stappen voor de opgaven in het landelijk gebied, waarvan verschillende onderdelen in uitvoering gaan. Voor boeren die willen stoppen komt er een vrijwillige beëindigingsregeling, voor blijvers onder meer een extensiveringsregeling en extra stimulering van agrarisch natuurbeheer. Ten slotte zetten we met middelen uit het startpakket (tussen 2026 en 2030 € 100,0 mln. extra) in op natuurherstel en het voorkomen van verdere verslechtering van natuur. Om de belangen van landbouw en natuur zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen is een gebiedsspecifieke aanpak geboden. Deze derde pijler wordt onder meer ingevuld via een regionale maatwerkaanpak. Hiervoor maakt het kabinet voor de periode 2026-2028 € 600,0 mln. extra vrij voor de Veluwe en de Peel. Met deze aanpak werkt het kabinet samen met medeoverheden om de vergunningverlening op gang te brengen en ruimte te bieden voor blijvende agrarische ondernemers.

Reactie

Het ministerie zet in op een vrijwillig spoor. Dit past niet bij de uitspraak van de Raad van State waarin wordt gesteld dat om de vergunningverlening van het slot te halen er gewerkt moet worden aan een geborgde stikstofreductie.

Chemische waterkwaliteit i.r.t. glastuinbouw

Blz: 10

Tekst uit begroting

Het kabinet en de glastuinbouwsector blijven daarnaast samenwerken aan ambities op het gebied van waterkwaliteit, circulariteit, robotisering en arbeidsomstandigheden. Richting een volledig circulaire sector in 2050 neemt het kabinet belemmeringen weg, ten behoeve van verminderde afhankelijkheid van primaire grondstoffen en het vinden van hoogwaardige toepassingen van eigen en externe reststromen.

Reactie

De waterkwaliteit in glastuinbouwgebieden laat vaak nog te wensen over. Wij vinden het positief dat hier vanuit het ministerie aandacht op wordt gevestigd. De ambitie van de glastuinbouwsector is (nagenoeg) nulemissies in 2027. Het is nog een stap om daar te komen.

Gewasbeschermingsmiddelen

Blz: 11

Tekst uit begroting

Ook ontwikkelt LVVN met de sector een monitorings- en benchmarkingsysteem om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen inzichtelijk en transparant te maken en telers te helpen in de overstap naar duurzamere gewasbescherming.

Reactie

Wij onderschrijven het toewerken naar een goed benchmarking systeem. Ondernemers kunnen onderling vergelijken hoe zij het doen en bespreken waarom ze keuzes maken die ze maken. Het zou nog mooier zijn als bevoegde gezagen ook inzicht krijgen/ hebben in de benchmarkgegevens. Met behulp van die gegevens kan wellicht risicogericht toezicht worden gehouden.

Gewasbeschermingsmiddelen en waterkwaliteit

Blz: 11

Tekst uit begroting

Ten slotte zet LVVN in 2026 het meerjarig onderzoek door naar mogelijke gevolgen van de blootstelling van omwonenden aan gewasbeschermingsmiddelen en levert het via de sporen van toelating, toepassing en toezicht een bijdrage aan KRW-doelbereik voor gewasbeschermingsmiddelen.

Reactie

Wij vinden de tekst in de begroting m.b.t. het spoor toelating te optimistisch. Het Ctgb werkt met een beleidsregel waarbij gewasbeschermingsmiddelen die structureel overschrijdingen in het oppervlaktewater hebben, eerder voor herbeoordeling in aanmerking komen. Het zou beter zijn als het toelatingsbeleid rekening houdt met de KRW-doelen. Hiermee voorkom je dat overschrijdingen plaatsvinden en er dus achteraf moet worden gerepareerd.

Doelsturing

Blz: 11

Tekst uit begroting

Daarnaast werken we samen met kennisinstellingen, de keten en de primaire sector aan een gemeenschappelijke systematiek voor KPI's met een goede verbinding met doelsturing. Dit maakt het mogelijk om afspraken te maken over vergoedingen en verdienmodellen.

Reactie

De decentrale overheden worden opmerkelijk genoeg niet genoemd bij het ontwikkelen van KPI's. Dit terwijl decentrale overheden naar verwachting wel een rol hebben bij de monitoring en handhaving van doelsturing.

Mestbeleid en 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn

Blz: 12

Tekst uit begroting

Als het om het behalen van doelen op milieugebied gaat, is het mestbeleid een van de meest urgente. Dit beleid stemt het gebruik van meststoffen af op de doelen voor de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater (in het kader van de verplichtingen uit de Nitraatrichtlijn en de doelen van de Kaderrichtlijn Water). Binnen dit kader start vanaf 1 januari 2026 de uitvoering van het 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn.

Reactie

De waterschappen onderschrijven dat mestbeleid een belangrijke knop is om aan te draaien voor het behalen van de waterkwaliteitsdoelen voor grond- en oppervlaktewater. We zien dat het concept 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn zoals dat er nu ligt, ontoereikend is om de waterkwaliteitsdoelen te halen. Hierdoor ontstaat onder andere een restopgave voor nutriënten in oppervlaktewater, die te groot is om regionaal op te lossen. Het is belangrijk dat het programma op zo'n manier wordt aangepast dat het wél voldoende bijdraagt aan het behalen van de waterkwaliteitsdoelen.

Doelsturing

Blz: 12

Tekst uit begroting

In dit actieprogramma werkt het kabinet een vorm van bedrijfsgerichte doelsturing uit, waarbij agrarische ondernemers door zelf te meten inzicht krijgen in de waterkwaliteit op hun bedrijf en daarop kunnen sturen.

Reactie

Het kabinet zet breed in op doelsturing. Doelsturing kan agrariërs meer vrijheid geven om zelf te bepalen hoe zij waterkwaliteitsdoelen behalen, het waterbewustzijn vergroten, vakmanschap erkennen en koplopers ontlasten. Het is echter een traject van de lange adem. Daarmee wordt de noodzaak onderstreept om in de tussentijd generieke maatregelen te behouden en niet te vroeg los te laten. Doelsturing richt zich met name op de kwaliteit van grondwater, terwijl voor oppervlaktewater het perspectief op doelsturing nog ontbreekt. Tegelijk is doelsturing alleen effectief als het stevig is geborgd. Deze borging ontbreekt vooralsnog.

Biodiversiteit, Programma Natuur

Blz: 14, 52, 53 en 58

Tekst uit begroting

In 2026 werken we daarnaast samen met provincies en uitvoerders verder aan natuurherstel via het Programma Natuur. De Minister is (mede)verantwoordelijk voor: *Stimuleren*: - Het stimuleren van maatschappelijke initiatieven in lijn met de LNVN-visie, Nederland Natuurpositief, het Programma Natuur en het Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland. *Uitvoeren*: - Het samen met de provincies opstellen van het gezamenlijke Programma Natuur, waarmee onder andere invulling wordt gegeven aan het ambitiedocument Nederland Natuurpositief en aan de langjarige financiële impuls in het natuurbeleid als gevolg van de stikstofaanpak. - Het bieden van langjarige zekerheid aan boeren die groenblauwe diensten verlenen als onderdeel van een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering.

Natuur en Biodiversiteit op land: - Het geraamde opdrachtenbudget voor Natuur en biodiversiteit op land bedraagt € 42,8 mln. Ten eerste wordt er € 12,5 mln. geraamd voor opdrachten in het kader van Programma Natuur. Hiermee wordt ingezet op het versterken van de natuur. LNVN heeft via het Programma Natuur meerjarige afspraken met provincies gemaakt. Het gaat daarbij onder andere om gebiedsgerichte maatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats van soorten niet verslechtert. De focus ligt hierbij op systeemherstel van overbelaste stikstofgevoelige natuur. Voor de aanpak van de stikstofproblematiek wordt € 109,8 mln. Geraamd voor de uitfinanciering van de specifieke uitkering Programma Natuur 2^e fase. Hiermee

wordt ingezet op het versterken van de natuur (Kamerstuk 35 334, nr. 82). LNVN heeft via het Programma Natuur meerjarige afspraken met provincies gemaakt. Het gaat daarbij om gebiedsgerichte maatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats van soorten niet verslechtert. De focus ligt hierbij op systeemherstel van overbelaste stikstofgevoelige natuur.

Reactie

De middelen van LNVN voor herstel van natuur zijn onvoldoende. Vanuit de invloed van water (peil, -maatregelen) op natuur(beheer) betreuren wij het dat de waterschappen niet beter worden betrokken bij het Programma Natuur.

Natuurherstelverordening, Natuurplan

Blz: 14, 67

Tekst uit begroting

Robuuste natuur. De natuur is de basis van al het leven: zij levert ons bijvoorbeeld zuurstof, schoon drinkwater en een vruchtbare bodem om voedsel te kunnen verbouwen. Om de kwaliteit van de natuur te beschermen en waar nodig te verbeteren, werkt het kabinet aan de implementatie van de Natuurherstelverordening (NHV), die voortbouwt op onder meer de Europese Vogelrichtlijn en de Europese Habitatrichtlijn en op de bestaande natuurwetgeving. Daarvoor moet Nederland uiterlijk op 1 september 2026 een concept-Natuurplan aanleveren bij de Europese Commissie met daarin concrete maatregelen per ecosysteem voor 2030 en een strategische doorkijk naar 2050. Voor het definitieve Natuurplan doorlopen we in 2026 een milieueffectrapportage op basis van het concept-Natuurplan. Daarnaast werkt het kabinet aan uitvoeringswetgeving, waarmee de taken en verantwoordelijkheden worden vastgelegd binnen de departementen én tussen het Rijk en de decentrale overheden om effectieve uitvoering van de NHV te garanderen. In 2026 werken we daarnaast samen met provincies en uitvoerders verder aan natuurherstel via het Programma Natuur. Het kabinet vindt het van belang om zoveel mogelijk te sturen op basis van de daadwerkelijke staat van de natuur. Daarom zet LNVN in op verbetering en intensivering van natuurmonitoring. Met het meerjarige Verbeterprogramma VHR-Monitoring (VVM) werkt LNVN samen met provincies aan meer, betere, meer uniforme en meer gebiedsspecifieke data binnen en buiten natuurgebieden, met meer inzicht in systeemherstel en effectiviteit van maatregelen. In 2026 zal als onderdeel van het VVM een volgende versie van het landelijke registratiesysteem voor natuurmaatregelen gelanceerd worden. We werken onder andere de mogelijkheden om via bodemmetingen de staat van de natuur verder inzichtelijk te maken nader uit. De producten uit het VVM zullen benut worden voor de vereiste monitoring van de NHV en voor het verbeteren en verbreden van de natuurdoelanalyses. Tot slot werken we samen met provincies verder aan de wettelijke verankering van het publiekelijk openstellen van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), die nu is opengesteld via een tijdelijke bestuursovereenkomst. Dit draagt bij aan transparanter natuurbeleid.

Er wordt in 2026 € 13,6 mln. geraamd voor het opstellen van het concept-Natuurplan. Het opstellen van dit plan is een eis voortkomend uit de in werking getreden Natuurherstelverordening. Nederland dient binnen twee jaar (voor 1 september 2026) een concept-Natuurplan bij de Europese Commissie in te dienen conform de eisen uit de Natuurherstelverordening. De geraamde middelen zullen onder andere worden ingezet voor de verplichte, additionele natuurmonitoring, zodat daarmee mede kan worden bepaald welke herstelmaatregelen kunnen worden opgenomen in het Natuurplan. Evaluatie Natuurherstelplan in 2031.

Reactie

Het opstellen van het Natuur(herstel)plan is vanuit de Natuurherstelverordening verplicht door de EU. We worden door LNVN goed betrokken bij het opstellen van het Natuurplan en krijgen hier ook subsidie voor.

In het Natuurplan moeten ook maatregelen komen voor het realiseren van de doelen, hiervoor zal in een later stadium geld vrijgemaakt moeten worden.

Rivierkreeften

Blz: 15, 53

Tekst uit begroting

De nadruk ligt op het voorkomen dat invasieve exoten zich in de Nederlandse natuur kunnen verspreiden. En als ze er toch zijn pakken we ze vroeg aan. Met het programma Ontwikkeling Beheersingsaanpak Uitheemse Rivierkreeften werkt LNVN aan een effectieve aanpak van deze invasieve soort. In 2026 is dit inzet van het ministerie van LNVN om (praktijkgericht) onderzoek te financieren in het kader van het programma Ontwikkeling Beheersingsaanpak Uitheemse Rivierkreeften (OBUR) en om meer inzet te gaan plekken op preventie zoals aangekondigd in de Contouren van het landelijk aanvalsplan invasieve exoten (Kamerstuk 26407, nr. 154). Beoogde effecten zijn meer bewustzijn bij burgers, ondernemers en overheden over de risico's van invasieve exoten en wat zij kunnen doen om dat te beperken én vroegtijdige verwijdering van een aantal invasieve exoten uit de natuur.

Reactie

Het programma Ontwikkeling Beheersingsaanpak Uitheemse Rivierkreeften richt zich niet op de vraag wie het beste uitheemse rivierkreeften kan bestrijden en waar bekostiging vandaan komt. Deze vragen zijn wel essentieel om beantwoord te krijgen. De verantwoordelijkheid voor bestrijding van uitheemse rivierkreeften is op basis van de Exotenverordening belegd bij het ministerie van LNVN. Het is erg teleurstellend dat de begroting geen financiële middelen bevat om de uitheemse rivierkreeften te bestrijden.

Input nieuwe GLB

Blz: 17

Tekst uit begroting

De resultaten van de evaluatie in 2026 van het Derde Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP 3) zullen input vormen voor het nieuwe GLB na 2027.

Reactie

De Unie ziet graag dat de resultaten uit de tussentijdse evaluatie van het NSP ook worden meegenomen in de input voor het nieuwe GLB na 2027.

Prioriteiten nieuwe GLB

Blz: 17, 21, 24

Tekst uit begroting

In 2028 gaat het nieuwe GLB van start. In 2026 zijn op Europees niveau de voorbereidingen hiervoor in volle gang. In de onderhandelingen richt LNVN zich op een marktgericht GLB met voedselzekerheid als uitgangspunt, waarbij er passende instrumenten zijn om de sector te helpen bij de verschillende uitdagingen in de lidstaten.

Reactie

De Unie is aangesloten bij de gesprekken over het nieuwe GLB na 2027. De Unie vindt dat de nadruk voor het nieuwe GLB veelal ligt op voedselzekerheid. Er is potentie om in het nieuwe GLB de afhankelijkheid en relatie tot de wateropgave (Kaderrichtlijn Water en Water Resilience Strategy) sterker te verankeren.

Betalingen, vereenvoudigingen en eco-regeling GLB

Blz: 17, 39

Tekst uit begroting

De inzet van het kabinet voor 2026 is om de rechtstreekse betalingen stabiel te houden. Met name kijken we naar mogelijkheden om te vereenvoudigen, mede naar aanleiding van vereenvoudiging in Europese GLB-regelgeving. Naar aanleiding van de grote belangstelling voor de eco-regeling, komt vanaf 2026 daarvoor extra budget beschikbaar. Dit zorgt ervoor dat de tarieven voor zowel de basisinkomenssteun als de eco-regeling zo veel mogelijk op peil blijven.

Reactie

De Unie is betrokken bij de ontwikkelingen via de landelijke GLB-NSP overlegstructuur.

Grond

Blz: 40

Tekst uit begroting

Rijksvastgoedbedrijf t.b.v. Nationale Grondbank. In 2026 is er € 107,4 mln. begroot voor de bijdrage aan het Rijksvastgoedbedrijf. Voor het aankopen van gronden is € 87,0 mln. geraamd. Verder is voor de uitvoering van deze aankopen door het Rijksvastgoedbedrijf een bedrag beschikbaar van € 4,6 mln. Het betreft personele en materiele kosten, zoals taxaties, kadastrale kosten en onderzoek. Bij aankopen door de Nationale Grondbank is een budget voor afwaardering grond/afdekking financiële risico's nodig. Indien gronden worden verkocht met gebruiksbeperking of een andere functie dan dient het waardeverschil te worden gefinancierd. Hiervoor is in 2026 een bedrag van € 15,7 mln. beschikbaar.

Reactie

De waterschappen vinden dit positief. LVVN heeft 15,7 mln. euro beschikbaar voor herwaardering van grond. Dit geld is hard nodig voor beekdalen, veenweide en overgangsgebieden waar naast landbouw ook beperkingen worden opgelegd om doelen te halen.

Doelsturing

Blz: 43

Tekst uit begroting

Het geraamde subsidiebudget voor Doelsturing in 2026 bedraagt € 36,0 mln. Hiervan is € 17,0 mln. voor doelsturing kwaliteit grondwater. Het doel van het project doelsturing waterkwaliteit is te komen tot een systeem van bedrijfsgerichte doelsturing op de grondwaterkwaliteit onder landbouwbedrijven. Dit doelsturingssysteem heeft ten doel om agrariërs te informeren over en op langere termijn te stimuleren en af te rekenen op de grondwaterkwaliteit onder hun bedrijf, aan de hand van gevalideerde indicatoren (N-mineraal en stikstofbodemoverschot). Het streven is een volledig afrekenbaar systeem van doelsturing in het 9e Actieprogramma (2030).

Reactie

Het kabinet zet breed in op doelsturing. Voor grondwaterkwaliteit wordt gewerkt aan een doelsturingssysteem gericht op belonen en beprijsen. Dit is niet vrijblijvend.

Veenweide

Blz: 56

Tekst uit begroting

Daarnaast wordt er in 2026 € 49,4 mln. geraamd voor de uitvoering van de samenwerkingsmaatregel Veenweiden en overgangsgebieden N2000. Het gaat hier om de additionele middelen boven op de EU-financiering uit het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB). De regeling wordt bij de tweede openstelling gericht op reductie ammoniakemissie door extensivering van melkveehouderij en akkerbouwbedrijven in overgangsgebieden N2000. Het budget is voor ondersteuning van de samenwerking en voor een jaarlijkse vergoeding voor extensivering en voor de bekostiging van aanpassingen aan het watersysteem, die samenhangen met de peilverhoging. Voor de veenweiden is uit EU-middelen de tweede openstelling voorzien in een tegemoetkoming van de jaarlijkse kosten van geringe drooglegging (afgemeten aan de afstand tussen het maaiveld en het slootwaterpeil), aanleg waterinfiltratiesysteem en digitale grondwaterpeilbuizen met het oog op het terugdringen van CO₂-uitstoot.

Reactie

Er komt in 2026 49,4 miljoen beschikbaar voor de samenwerkingsmaatregelen voor veenweide en overgangsgebieden N2000. Voor veenweide zijn de waterschappen intensief betrokken bij de invulling van deze regeling. Concreet kunnen waterschappen (binnen de voorwaarde van de subsidieregeling) ook zelf aanspraak maken op subsidie voor maatregelen aan het watersysteem.

Veenweide

Blz: 57

Tekst uit begroting

Daarnaast wordt er € 7,5 mln. geraamd voor het Programma Veenweide. Deze middelen worden onder meer ingezet voor de uitvoering van het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden (NOBV) en onderzoek via het Veenweiden Innovatieprogramma Nederland (VIP-NL). Op basis hiervan vindt op diverse veenweide locaties onderzoek plaats.

Reactie

Het is positief dat het ministerie voor de onderzoeksprogramma's VIP NL en het NOBV-geld heeft gereserveerd. De waterschappen zijn voor VIP NL co-financier. STOWA is voor het NOBV de opdrachtgever.

Natuurinclusief, Basiskwaliteit Natuur

Blz: 60, 113

Tekst uit begroting

Natuur en Maatschappij: Het opdrachtenbudget van € 4,8 mln. in 2026 voor Natuur en Maatschappij is gereserveerd voor de Agenda Natuurinclusief. Dit dient ter ondersteuning van de maatschappelijke domeinen: bedrijventerreinen, bouw, energie, financiële sector, gezondheid, infrastructuur, landbouw, onderwijs, vrijetijdseconomie en water. Deze domeinen helpen natuurinclusiviteit in de eigen sector op te schalen en hierin vanuit de sector te investeren. De transitie naar een natuurinclusieve samenleving: Uit onderzoek, zowel nationaal als internationaal (onder meer het IPBESrapport uit 2019) wordt steeds meer duidelijk dat het beschermen van de bestaande natuur en het uitbreiden van het areaal beschermde natuur niet voldoende is om de natuur en biodiversiteit duurzaam te versterken. Daarvoor is een transitie nodig naar een natuurinclusieve samenleving. Natuur moet een vanzelfsprekend onderdeel worden van alle maatschappelijke domeinen en ook het landschap buiten beschermde natuurgebieden dient natuurinclusief ingericht te worden. Denk hierbij aan de veranderingen in de landbouw naar kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw, maar ook aan natuurinclusief bouwen en wonen, het vergroenen van infrastructuur en bedrijventerreinen en onze consumptie- en productiemechanismen (ecologische voetafdruk). In 2025 verschijnt onder meer de (voor het eerst gezamenlijke) Landbouw en Natuurverkenning van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), alsmede de reguliere jaarlijkse Balans voor de Leefomgeving van

het PBL. Ook de zesjaarlijkse rapportage aan de Europese Commissie verschijnt in 2025. Door gebruik te maken van de SEA kan de samenhang van het natuurbeleid met andere beleidsdomeinen, zoals landbouw, klimaat en energie, inzichtelijk worden gemaakt en versterkt worden. Andere departementen kunnen putten uit onze SEA om interdepartementale periodieke rapportages te agenderen (zoals bij het klimaatbeleid). De behoefte aan meer integraliteit is verder versterkt door de ambities met betrekking tot het landelijk gebied. De grote uitdaging daarbij is om het natuurbeleid goed in te bedden in de transitie die het landelijk gebied de komende jaren zal doormaken.

Reactie

Het is positief dat er budget is voor de Agenda Natuurinclusief. Daarmee kan natuurinclusief van onderaf worden gestimuleerd. De Unie is betrokken in verschillende domeinen.

Beekdalen

Blz: 98

Tekst uit begroting

Met de regeling kunnen provincies bedrijfslocaties van veehouders nabij stikstofgevoelige natuurgebieden die vrijwillig gedeeltelijk of geheel willen stoppen via een subsidie laten beëindigen.

Reactie

Beekdalen worden alleen genoemd in relatie tot de maatregelen gericht beëindiging. Dit is opmerkelijk omdat de beekdalenaapak gericht is op het halen van de KRW-doelen (door het verminderen van de landbouwemissie naar oppervlaktewater). Dit is een maatregel waarvoor LNVN verantwoordelijk is, maar waarvoor ze geen geld beschikbaar stelt.

Economische Zaken

Innovatie-instrumentarium

Blz: 13

Tekst uit begroting:

Aanvullend werkt het Ministerie van EZ in 2026 aan het vereenvoudigen en stroomlijnen van het innovatie-instrumentarium van het Ministerie van EZ. De afgelopen jaren is een breed scala aan programma's en regelingen opgebouwd – zoals PPS-programma's, missiegerichte calls, en Nationaal Groeifonds-projecten – die in de praktijk kunnen overlappen of versnipperd over verschillende doelgroepen en thema's zijn ingericht. Dit maakt het voor ondernemers, kennisinstellingen en uitvoerders complex om de juiste ondersteuning te vinden, en beperkt de strategische inzetbaarheid van publieke middelen. In 2026 wordt, mede op basis van evaluaties en gesprekken met stakeholders, gewerkt aan een beter geïntegreerd en eenvoudiger te navigeren innovatie-instrumentarium. Daarbij ligt de nadruk op samenhang tussen nationale en regionale regelingen, vermindering van administratieve lasten, en meer flexibiliteit om instrumenten snel te richten op opkomende strategische domeinen. Deze inspanningen dragen bij aan de versterking van het innovatievermogen van Nederland én aan een efficiëntere inzet van publieke middelen.

Reactie:

Het belang van het aanpassen en vereenvoudigen van innovatie-instrumenten juichen wij toe. Dit biedt met name perspectief voor innovaties van de waterschappen in samenwerking met derden.

Digitale economie

Blz: 19

Tekst uit begroting:

De ambities van het Ministerie van EZ voor 2030 op het gebied van digitalisering zijn vastgelegd in de Strategie Digitale Economie. Daarin richten we ons op het versnellen van de digitalisering van het mkb, het stimuleren van digitale innovatie en vaardigheden, het creëren van de juiste randvoorwaarden voor goedwerkende digitale markten en diensten, het behouden en versterken van een hoogwaardige en weerbare digitale infrastructuur en het versterken van cybersecurity. Daarnaast vergt de huidige geopolitieke en geo-economische context dat we strategisch kijken naar digitale technologie, in het bijzonder naar strategische afhankelijkheden met een hoog risico. De beleidsinzet is beschreven in de Agenda Digitale Open Strategische Autonomie.

Reactie:

De waterschappen onderschrijven de digitaliseringsambities van het ministerie en herkennen de kansen en risico's die digitale innovatie en transformatie met zich meebrengen. De afstemming bij de digitaliseringsactiviteiten verloopt via de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) en het Overheidsbrede Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO) die door het ministerie van BZK wordt gecoördineerd.

Herziening Europese Aanbestedingsrichtlijnen

Blz: 20

Tekst uit begroting:

Het Ministerie van EZ gaat in 2026 door met de inzet op een goed samenspel tussen Europa, de overheid, toezichthouders, bedrijven en consumenten. Zo krijgen bedrijven eerlijke kansen en vergroten we de maatschappelijke waarde van de overheidsinkoop. Van groot belang is de herziening van de aanbestedingsrichtlijnen, waarvan een voorstel in 2026 van de Europese Commissie verwacht wordt. In de aanloop naar dit voorstel zet het Ministerie van EZ zich in om samen met andere gelijkgestemde lidstaten te pleiten voor significante administratieve lastenverlichting voor overheden en bedrijven bij aanbesteden en een flexibeler aanbestedingsstelsel waarin veiligheid en strategische autonomie goed geborgd zijn. Daarnaast onderzoekt het Ministerie van EZ hoe administratieve lasten verlaagd kunnen worden voor nationale overheidsopdrachten.

Reactie:

Voor de waterschappen is de herziening van de Europese aanbestedingsrichtlijnen ook van belang. Voor de waterschappen zijn de volgende vier punten hierbij van belang waarvan wij hopen dat ze meegenomen worden in de onderhandelingen in Europa:

1. Versimpeling en verlaging van administratieve lasten en transactiekosten van Europees aanbesteden voor zowel aanbestedende diensten als ondernemers.
2. Meer ruimte en flexibiliteit in de richtlijnen voor strategisch of innovatief aanbesteden.
3. Meer ruimte voor kwaliteit boven prijs.
4. Meer ruimte voor lokale partijen, ook in het kader van duurzaamheid en het stimuleren van het lokale MKB.

Voorwaarden voor een goed functionerende digitale economie

Blz: 42

Tekst uit begroting:

In lijn met het Europese digitale beleidsprogramma is een doel van het Kabinet om een concurrerende, weerbare en innovatieve digitale economie te behouden en te versterken. Om uitdagingen te adresseren en de vruchten van de digitale transitie te blijven plukken, zet EZ in op het versterken van ons verdien- en concurrentievermogen, digitale open strategische autonomie en de randvoorwaarden hiervoor in een sterk veranderende geopolitieke context met de volgende prioriteiten:

- versnellen van digitalisering mkb;
- stimuleren digitale innovatie en vergroten aantal digitale professionals;
- creëren van de juiste randvoorwaarden voor goedwerkende digitale markten en diensten;
- behouden en versterken van een hoogwaardige en weerbare digitale infrastructuur;
- versterken van cybersecurity.

Reactie:

De in de begroting genoemde voorwaarden voor een goed functionerende digitale economie sluiten goed aan bij de wens van de waterschappen om te versnellen op de digitale transitie door middel van het vergroten van het aantal digitale professionals, het creëren van de juiste randvoorwaarden en het behouden en versterken van een hoogwaardige en weerbare digitale infrastructuur.

Duurzame digitalisering

Blz: 48

Tekst uit begroting:

Digitalisering en verduurzaming vormen twee van de grootste maatschappelijke en economische transitie van deze tijd maar vinden elkaar nog te weinig. De digitale sector heeft het potentieel om andere sectoren te helpen verduurzamen maar dat vereist meer interactie, innovatie én samenwerking. Daarnaast gebruikt de digitale sector steeds meer energie en (kritieke) grondstoffen die nog maar beperkt hergebruikt worden. Geopolitieke ontwikkelingen vragen om een Europees antwoord. Niet voor niets koppelt het *European Competitiveness Compass* deze doelen direct aan het 'slagen van de groene en digitale transitie'. In 2026 werkt het Kabinet aan het vervolg op het Actieplan Duurzame Digitalisering.

Reactie:

De waterschappen willen actief bijdragen aan het verminderen van de negatieve impact op de leefomgeving en het milieu van hun digitale activiteiten. De waterschappen pleiten voor een snelle concretisering van het actieplan, zodat ze met de medeoverheden hun eigen verduurzamingsplannen kunnen gaan versnellen.

Klimaat en Groene Groei

SDE

Blz: 11, 47

Tekst uit begroting:

Om bedrijven te blijven helpen met CO₂-reductie en de productie van hernieuwbare energie te blijven ondersteunen zal de Stimuleringsregeling Energieproductie en Klimaattransitie ++ (SDE++) in 2026 opnieuw worden opengesteld, met een indicatief budget van € 8 mld. Voor de toekomstige stimulering van zon-PV en windenergieprojecten wordt gewerkt aan het ontwerpen van een alternatief instrument voor de SDE++. Dit is de zogenoemde two-way contracts for difference: een instrument met tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen (enerzijds gericht op het wegnemen van de onrendabele top van projecten en anderzijds het absorberen van overwinsten).

Reactie:

Waterschappen kunnen in 2026 een beroep blijven doen op SDE++, zoals zij dat in het verleden ook al vaak hebben gedaan. Toekomstige ontwikkelingen t.b.v. stimulering van zon-PV en wind zullen gevolgd worden.

Waterstof en energiesysteem

Blz: 14

Tekst uit begroting:

Hiervoor maken we steeds meer gebruik van duurzame energiebronnen, zoals zon, wind en aardwarmte, slaan we vaker energie op via batterijen en waterstof en passen we onze energie-infrastructuur aan.

Reactie:

Waterschappen zijn betrokken bij pilots groene waterstofprojecten en STOWA doet onderzoek. Uniek is dat de zuivere zuurstof gebruikt kan worden in de afvalwaterzuivering, wat grote energiebesparingen kan opleveren. Uitdaging is dat (groene) waterstof ook lokaal goed kan worden toegepast in het regionale energiesysteem en betaalbaar is. Het Rijk richt zich vooral op grootschalige uitrol. Waterschappen vinden het belangrijk dat meer aandacht besteed wordt aan de regionale opwek en toepassing van waterstof. Waterstof kan namelijk ook een rol spelen bij oplossing energiecongestie.

Energiebesparing

Blz: 16

Tekst uit begroting:

Het demissionaire Kabinet streeft ten slotte naar aanvullende stappen om de besparing te vergroten en zodoende het nationale doel voor energiebesparing dichterbij te brengen. Zo wordt de energiebesparingsplicht verbeterd in samenwerking met brancheverenigingen, omgevingsdiensten, gemeenten, provincies en de Inspectie Leefomgeving en Transport. Daarnaast wordt de Energie Efficiëntierichtlijn geïmplementeerd met als doel energiebesparing te realiseren bij bedrijven, instellingen en huishoudens.

Reactie:

De Unie werkt samen met KGG rond energiebesparing en dient als klankbord richting KGG om zo goed mogelijk uitvoering te geven aan de energiebesparing.

Bijmengverplichting Groen gas

Blz: 16

Tekst uit begroting:

Individuele warmte wordt ondersteund door de Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE) voor warmtepompen en de inwerkingtreding van de bijmengverplichting groen gas. Deze verplichting staat gepland vanaf 1 januari 2027 en moet een impuls geven aan de investeringen in groen-gas productielocaties.

Reactie:

De waterschappen ondersteunen de inwerkingtreding van de bijmengverplichting groen gas. De waterschappen zijn een grote producent van biogas in Nederland en zijn voornemens om dit om te gaan zetten naar groen gas kwaliteit. De Strategische visie op weg naar Klimaatneutraliteit beschrijven deze doelstellingen. De bijmengverplichting gaat meer zekerheid geven voor deze investeringen.

Nationaal Plan Energiesysteem

Blz: 29

Tekst uit begroting:

In 2023 heeft het Kabinet het eerste Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) vastgesteld met daarin de visie en strategie om te komen tot een robuust, betaalbaar en volledig duurzaam energiesysteem in 2050. In

2026 wordt het NPE geactualiseerd en zal het ontwikkelpad voor het energiesysteem worden aangepast op basis van een aantal grote ontwikkelingen, waaronder nieuwe inzichten over de toekomst van de industrie, de impact van netcongestie en tegenvallende ontwikkelingen bij wind op zee en waterstof.

Reactie:

Dit plan is richtinggevend voor de samenwerking tussen Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen voor de vertaling naar het regionale energiesysteem (en andersom). Dit is onderwerp van de Interbestuurlijke Samenwerkingsagenda waarvoor procesafspraken zijn gemaakt die nader worden uitgewerkt. Rode draad daarbij is de vorming van integrale regio's die op termijn de RES'en en warmteregio's kunnen vervangen en de positionering van Energieboards. De waterschappen oriënteren zich op deelname en nemen deel aan de voorbereiding van deze nadere afspraken.

Wet collectieve warmte

Blz: 48

Tekst uit begroting:

De Wet collectieve warmte (Wcw) vergroot de publieke sturing op warmtebedrijven, regelt de bescherming van de consumenten en andere verbruikers en regelt de verantwoordelijkheid voor de productie en levering van warmte. Het wetsvoorstel is in juni 2025 door de Tweede Kamer goedgekeurd. De datum van inwerkingtreding van het wetsvoorstel hangt mede af van de snelheid van de behandeling door de Eerste Kamer en de uitwerking van de lagere regelgeving.

Reactie:

De Unie van Waterschappen is positief over het huidige wetsvoorstel zoals die wordt voorgelegd aan de Eerste Kamer. Hierin zitten de belangen van de waterschappen goed geborgd en zou het een instrument zijn om aquathermie op te schalen in de warmtenetten. Ook zijn we positief dat laag temperatuur warmtenetten goed in de Wcw zijn weggeschreven.

Netcongestie

Blz: 48

Tekst uit begroting:

Regisseren van de aanpak op netcongestie door te zorgen voor toegang tot elektriciteit waardoor maatschappelijke doelen zoals economische groei, woningbouw, mobiliteit, verduurzaming en land- en tuinbouw zoveel mogelijk gewaarborgd zijn in samenwerking met de Minister van I&W, Minister van EZ, Minister van VRO en Minister van LVVN. Hier wordt invulling aan gegeven door het opzetten van een wetgevingsprogramma ten einde het elektriciteitsnet versneld uit te breiden.

Reactie:

Binnen de maatschappelijke prioritering staan de waterschappen ook genoemd als partij die voorrang kan krijgen bij netaansluitingen, mits de netbeheerder wat te verdelen heeft.

Energiehubs

Blz: 63

Tekst uit begroting:

In een brief van de Minister voor Klimaat en Energie van 5 juni 2024 (Kamerstuk 32 813, nr. 1398) is toegevoegd dat er voor efficiëntere benutting van elektriciteitsnetten voor de jaren 2024 t/m 2030 vanuit het Klimaatfonds jaarlijks € 23,8 mln. is toegevoegd. Met deze middelen wordt de ontwikkeling van energiehubs gestimuleerd door middel van met name de facilitering van de doorontwikkeling van kansrijke

energiehubinitiatieven, en daarnaast versterking van Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen en centrale kennisopbouw en kennisdeling zoals een Kennisplatform energiehubs. Op basis van de ervaringen in 2024 en 2025 wordt dit t/m 2030 voortgezet. Het streven hierbij is de realisatie van tenminste 500 energiehubs in 2030 (Kamerstuk 29 023, nr. 587).

Reactie:

Waterschappen hebben rwzi's en gemalen die potentiële energiehubs kunnen zijn. Als sector kunnen we baat hebben bij het stimuleren van de energiehubs, ook in het kader van netcongestie en opschaling van aquathermie.

VEKI subsidie

Blz: 65

Tekst uit begroting:

De Versnelde Klimaatinvesteringen Industrie regeling (VEKI) is met name gericht op de uitrol van bewezen CO2-reducerende technologie voor procesefficiency en energiebesparing met een terugverdientijd van meer dan 5 jaar. De regeling is in 2025 positief geëvalueerd en wordt in 2025 voortgezet, gevoed met middelen uit het Klimaatfonds. Het Kabinet is voornemens de VEKI te verlengen tot 1 augustus 2030.

Reactie:

Waterschappen kunnen gebruik maken van de VEKI subsidie die vanaf 16 september geopend is met een bedrag van € 148.000.000: <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/veki> Er is toegezegd door KGG dat methaanemissie reducerende maatregelen op rwzi's in aanmerking komen voor een subsidie.

Buitenlandse zaken, OS en HGIS

Watermanagement en rol waterschappen in Nederlands BHOH

Blz: 17

Tekst uit begroting

Watermanagement: Voldoende, veilig en betrouwbaar water is een voorwaarde voor stabiele samenlevingen, veerkrachtige gemeenschappen en economische groei. De Nederlandse inzet op drinkwater en sanitatie (WASH) en watermanagement draagt bij aan lokale ontwikkeling en de Nederlandse belangen op handel en economie, veiligheid en stabiliteit en migratie. Daarbij wordt samengewerkt met de wereldwijd erkende kennis en kunde van de Nederlandse watersector. Bijvoorbeeld door samenwerking met Nederlandse drinkwaterbedrijven en de Nederlandse waterschappen die hun expertise inzetten om capaciteiten van lokale drinkwaterautoriteiten op te bouwen.

Reactie

Het is positief dat wordt ingezet op watermanagement. De internationale inzet van de waterschappen, onder andere via de Blue Deal, sluit hier volledig op aan.

Begroting en juridische gebondenheid samenwerking waterschappen

Blz: 47

Tekst uit begroting

Voor het thema water zijn de in 2026 geplande uitgaven voor het grootste deel juridisch verplicht. Onder het instrument subsidies zijn o.a. verplicht de programma's met IHE Delft, VEI B.V., de Unie van Waterschappen, Aqua4All, stichting WASTE, programma's die door RVO worden uitgevoerd, alsmede activiteiten die door de ambassades worden uitgevoerd.

Reactie

In de begroting 2026 wordt aangegeven dat het samenwerkingsprogramma met de Unie van Waterschappen, het Blue Deal programma, net zoals enkele andere programma's van sterke Nederlandse spelers op het gebied van watermanagement, als juridisch verplicht programma zal doorlopen. Daarmee zullen de 17 Blue Deal partnerschappen in 2026 en daarna verder werken aan het versterken van hun partner- water autoriteiten.

Samenwerking met waterschappen in ontwikkelingslanden

Blz: 51

Tekst uit begroting

Waterprogramma's worden centraal (departement) en decentraal (ambassades) gefinancierd. Daarbij wordt samengewerkt met Nederlandse partners en kennisinstellingen, zoals de Nederlandse waterschappen, met overheden in partnerlanden en met maatschappelijke organisaties.

Reactie

In de begroting BHOH wordt expliciet aangegeven dat in de Nederlandse inzet nauw wordt samengewerkt met de Nederlandse waterschappen, die onder andere via het Blue Deal programma, in verschillende landen, langjarige partnerschappen uitvoeren en daarmee waardevolle kennis en expertise hebben om ook andere Nederlandse initiatieven te versterken.

Sociale zaken en werkgelegenheid

Geen relevante punten.

Justitie en Veiligheid

Digitale weerbaarheid

Blz: 9

Tekst uit begroting:

Uitval, verstoring of manipulatie van vitale processen en diensten heeft grote gevolgen voor het functioneren van onze samenleving. Daarom beschermen we de vitale infrastructuur en versterken we de weerbaarheid ervan. We implementeren twee Europese richtlijnen: de herziening van de richtlijn netwerk- en informatiebeveiliging (NIS2-richtlijn) en de richtlijn veerkrachtige entiteiten (CER-richtlijn). De Cyberbeveiligingswet (Cbw) en de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke) zijn de wetsvoorstellen voor het implementeren van deze richtlijnen. JenV coördineert de implementatie.

Reactie:

De waterschappen onderstrepen het belang van de Wwke en Cbw. Beide wetten raken aan meerdere departementen, reden waarom wij nadrukkelijk pleiten voor een gecoördineerde aanpak.

Maatschappelijke weerbaarheid tegen militaire en hybride dreigingen

Blz: 90

Tekst uit begroting:

kabinet onderkent dat een crisis- en conflictscenario een significant hogere mate van voorbereiding van de maatschappij vraagt. Dit terwijl de overheid er niet altijd direct zal kunnen staan. Dit vraagt een parate, maar vooral veerkrachtige samenleving. Om die reden richten we ons met voorrang op een uitgebreide

publiekscampagne en het inrichten van een landelijk stelsel van informatie- en noodsteunpunten voor burgers om zo de zelf- en samenredzaamheid te vergroten. Voor deze laatste maatregelen heeft het kabinet in de Voorjaarsnota vanaf 2027 € 70 mln. beschikbaar gesteld. De overheid moet beter in staat te zijn om de gevolgen van een crisis en conflictscenario te beheersen. Daarom wordt de civiel-militaire crisiscoördinatie, besluitvorming en aansturing verbeterd. Ook wordt de toepasbaarheid van het staatsnoodrecht en andere wettelijke grondslagen in het licht van een crisis of conflict onderzocht, worden de mogelijkheden tot het delen van gerubriceerde informatie in de crisisstructuur uitgebreid, en wordt de kennis en instrumenten vergroot om beter sturing te geven aan situaties waarin schaarste zich voordoet.

Reactie:

De waterschappen zien graag dat JenV medeoverheden en hun landelijke koepelorganisaties adequaat betreft op het gebied van maatschappelijke weerbaarheid tegen militaire en hybride dreigingen.

Landelijke agenda crisisbeheersing**Blz:** 95**Tekst uit begroting:**

Landelijke agenda crisisbeheersing. In het kader van de Landelijke Agenda Crisisbeheersing intensificeert het kabinet de inzet op het versneld versterken van de voorbereiding en paraatheid en van de weerbaarheid van de samenleving waar het de crisisbeheersing betreft. In 2026 worden verschillende landelijke crisisplannen ontwikkeld en geactualiseerd. De samenwerking van Rijk en veiligheidsregio's ten aanzien van informatievoorziening en operationele coördinatie wordt verder versterkt met de verdere ontwikkeling van het Knooppunt Coördinatie Regio's Rijk (KCR2).

Reactie:

Er wordt alleen over de samenwerking tussen het Rijk en de veiligheidsregio's gesproken bij het interdepartementaal overleg crisisbeheersing ook andere partijen aansluiten. De Unie van Waterschappen mist bijvoorbeeld en wil daar aan tafel omdat wij onze visie crisisbeheersing mede langs de landelijke agenda van JenV realiseren.

Digitale weerbaarheid**Blz:** 96**Tekst uit begroting:**

Daarnaast informeert het NCSC bepaalde andere organisaties (bij ministeriële regeling aangewezen computercrisisteams, etc.) over voor hen relevante dreigingen en incidenten, voor zover deze informatie is verkregen in het kader van de taakuitoefening ten behoeve van Rijk en vitaal. Het NCSC is eveneens het nationaal centraal contactpunt met een operationeel coördinerende rol binnen de nationale crisisstructuur in geval van een ernstig ICT-incident of een ICT-crisis.

Reactie:

De waterschappen erkennen de cruciale rol van het NCSC in het versterken van de digitale weerbaarheid. Het CERT-WM (*Computer Emergency Response Team voor Watermanagement*) fungeert als eerste aanspraakpunt bij incidenten in de watersector. Wij onderstrepen dan ook het belang van samenwerking en kenniswisseling tussen het NCSC en CERT-WM.

Defensie

Nationale veiligheid

Blz: 18

Tekst uit begroting:

Defensie ontwikkelt samen met de NCTV en de Veiligheidsregio's het Landelijk Crisisplan Militaire Dreigingen (LCP-MD). Het LCP-MD is de politiek-bestuurlijke leidraad voor besluitvorming en crisisbeheersing bij militaire dreigingen. Daarmee vormt het ook een politiek-bestuurlijk kader voor nadere operationele en decentrale planvorming.

Reactie:

De waterschappen onderschrijven het belang van het LCP-MD. De Unie van Waterschappen dringt er bij JenV nadrukkelijk op aan de waterschappen bij de totstandkoming daarvan te betrekken.

Onderwijs, cultuur en wetenschap

Erfgoed

Blz: 18

Tekst uit begroting

Ook is er een opgave voor de bescherming van cultureel erfgoed, musea, rijkscollecties, monumenten, bibliotheken en archieven. Daarbij is de komende jaren speciale aandacht voor maritiem erfgoed. Het Ministerie van OCW werkt samen met de Taskforce Veilig Erfgoed aan een erfgoedsector die weerbaar is tegen de dreiging van een hybride conflict.

Reactie:

De waterschappen zijn blij met deze inspanningen. Zij nemen deel in projecten onder de Erfgoeddeal waar cultureel erfgoed als inspiratie wordt ingezet voor de maatschappelijke uitdagingen van klimaatadaptatie en de energietransitie.

Archiefwet

Blz: 18

Tekst uit begroting

De Archiefwet wordt gemoderniseerd om digitale informatie goed te kunnen beheren. Met een gemoderniseerde wet en het toezicht daarop, kunnen overheidsorganisaties hun digitale informatie vanaf het moment van creatie effectief beheren. Dat draagt bij aan betrouwbare en toegankelijke overheidsinformatie voor burgers, journalisten, wetenschappers en de overheid zelf. Het Ministerie van OCW zet met partners in op een meerjarig implementatieprogramma. Ook wordt geïnvesteerd in de opleidingen en in bij- en nascholing van archief- en informatieprofessionals

Reactie

De waterschappen zijn voorstander van de modernisering van de Archiefwet. De digitale werkwijze die waterschappen al geruime tijd uitoefenen, wordt door de nieuwe Archiefwet beter ondersteund. De Unie is betrokken bij het meerjarig Implementatieprogramma. Speciaal aandachtspunt voor de waterschappen in het implementatieprogramma is de archivering van data. Dat is nog onontgonnen terrein. Dit zal samen met andere overheden opgepakt moeten worden.

Aansluiting op de arbeidsmarkt

Blz: 36

Tekst uit begroting

(..) goede voorlichting en loopbaanbegeleiding moeten ervoor zorgen dat studenten beter geïnformeerd kiezen voorrichtingen met goede arbeidsmarktperspectieven, met name in tekortsectoren zoals gezondheidszorg, techniek en het onderwijs. Tot slot valt ook de beschikbaarheid van kwalitatief goede stages onder dit thema. Alle studenten uit het beroepsonderwijs verdienen kwalitatief goede stages. Leren in de praktijk is namelijk een onmisbaar onderdeel van het beroepsonderwijs. Studenten doen hier vaardigheden op die bijdragen aan een goede doorstroom naar de arbeidsmarkt. Dit thema kent een looptijd van vier jaar. De beleidsinzet rondom dit thema wordt vanwege de hierboven geschetste ontwikkelingen geïntensiveerd en over vier jaar zijn daarvan naar verwachting ook de resultaten kenbaar. Dit sluit ook aan op de geplande implementatie en evaluatie van beleidsmaatregelen zoals opgenomen in de Werkagenda MBO en het Stagepact MBO 2023-2027 en de inzet op tekortsectoren in het hbo.

Reactie

De waterschappen onderschrijven het belang om leerlingen en studenten te stimuleren te kiezen voor opleidingen en beroepen die bijdragen aan de maatschappelijke opgaven in de tekortsectoren, zoals het werk van de waterschappen. De waterschappen hebben te kampen met vergrijzing en steeds grotere maatschappelijke opgaven, dus nieuwe instroom is hard nodig.

Voortgezet onderwijs, bekostiging

Blz: 53

Tekst uit begroting

Voor de subsidieregeling sterk techniekonderwijs is in 2026 € 97,0 miljoen beschikbaar.

Reactie

Techniekopleidingen zijn belangrijk voor de waterschappen. Digitalisering en de opgaven voor klimaatverandering vragen om innovatie.

Financiën

Geen relevante punten.

Gemeente- en provinciefonds

Geen relevante punten.

Miljoenennota

EMU-saldo

Blz: 31

Tekst uit begroting

De uitgaven in 2026 zijn naar verwachting 486,3 miljard euro. Tabel 1 toont het overzicht van de verwachte uitgaven en inkomsten, inclusief de raming voor de komende jaren. Het EMU-saldo 2026 komt naar verwachting uit op een tekort van 35,5 miljard euro. Uitgedrukt in procenten bbp is dat – 2,9%. In de jaren daarna neemt het tekort af naar – 2,1% bbp in 2030. De overheidsschuld in verhouding tot het bbp komt in 2026 naar verwachting uit op 47,8% bbp en zal doorgroeien tot 49,5% in 2030.

Reactie

De Rijksbegroting voor 2026 leidt, uitgedrukt in percentages, tot een EMU-tekort van 2,9% in 2026, waarna dit tekort terugloopt naar 2,1% in 2030. Daarmee zou ons land binnen de 3%-norm van de Europese Unie blijven. Uit de tabel onder de geciteerde tekst blijkt dat de decentrale overheden maar beperkt bijdragen aan dit EMU-tekort. Vanuit die optiek is het niet de verwachting dat het nieuwe kabinet de decentrale overheden gaat vragen om een bijdrage te leveren aan de verbetering van het Nederlandse EMU-saldo. Het overleg tussen het nieuwe kabinet en de koepels van de decentrale overheden, over de ruimte van de decentrale overheden in het Nederlandse EMU-saldo, dat op grond van de Wet houdbare overheidsfinanciën aan het begin van een kabinetsperiode moet worden gehouden, moet uiteraard nog plaatsvinden.

In algemene zin geldt dat de taken van de waterschappen belangrijk zijn voor de veiligheid, bewoonbaarheid, volksgezondheid en bedrijvigheid in ons land en dat de waterschappen daarom voldoende mogelijkheden moeten hebben om te kunnen investeren. Met deze achtergrond hebben de waterschappen voldoende ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Met het vorige kabinet is voor de jaren 2024 t/m 2026, een ruimte van 0,5% BBP afgesproken. De Unie zal samen met VNG en IPO in het overleg met het nieuwe kabinet inzetten op voldoende ruimte, zodat over een langere periode zekerheid is.

Overheidsbeleid in tijden van onzekerheid

Blz: 74

Tekst uit begroting

Een veranderende wereld vraagt om een samenleving en een economie die voorbereid zijn op onzekerheid. Verandering en de transities die gepaard gaan met onzekerheid kunnen bovendien kansen bieden voor onze huidige en toekomstige welvaart. Onder bepaalde voorwaarden kan onzekerheid ertoe leiden dat bedrijven investeren en personeel aannemen, omdat de toename van het risico de verwachte winst verhoogt. Zo kunnen de Nederlandse kennis en kunde op het gebied van waterbeheer en toekomstbestendige voedselsystemen waardevolle exportproducten blijken in een wereld met een stijgende zeespiegel en waarin klimaatverandering steeds urgenter wordt.

Reactie

Blijvende aandacht voor klimaatmitigatie is noodzakelijk, juist omdat Nederland en dan met name de waterschappen steeds meer kosten (gaan) maken om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen.

Deltafonds

HWBP

Blz: 47

Tekst uit begroting

Voor de dekking van de middellange termijn tekorten op het HWBP hebben de waterschappen € 1,25 miljard bijeen gebracht. Omdat het Hoofdlijnenakkoord hiervoor geen geld heeft toegekend, moet de rijksbijdrage in de bestaande financiële ruimte worden ingepast. In de begroting 2026 is hiervoor een beleidsreservering van € 1,0 miljard getroffen, onder voorwaarde van de herijking van het HWBP. Op basis van de prestaties van het HWBP de komende jaren wordt gezien hoe extra rijksmiddelen voor 2036 vrij gemaakt kunnen worden.

Reactie

Deze tekst is in feite een herhaling en daarmee een herbevestiging van de Voorjaarsbesluitvorming 2025. Om hetzelfde bedrag extra beschikbaar te stellen als dat de waterschappen doen, zal het Rijk in volgende begrotingen van het Deltafonds € 250 miljoen extra voor het HWBP moeten bestemmen. Op dit moment biedt de vrije ruimte van het Deltafonds hiervoor geen ruimte. Het Rijk stelt het beschikbaar stellen van dit extra geld afhankelijk van de programmaprestaties van het HWBP. De thans lopende herijking van het HWBP is erop gericht dat deze prestaties de komende jaren zullen verbeteren. De definitieve besluitvorming over de herijking is voorzien voor eind 2025.

HWBP-programmering

Blz: 19 en 20

Tekst uit de begroting

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP): Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is een alliantie tussen de waterschappen en IenW. Het programma heeft als doel in 2050 alle primaire waterkeringen in Nederland op orde te hebben. Minimaal 1x per 12 jaar worden de keringen beoordeeld door de beheerder: waterschappen en Rijkswaterstaat. De laatste beoordelingsronde liep tot 2023. Tot 2050 lopen er nog 2 beoordelingsrondes. Als er sprake is van een versterkingsopgave kan dit opgenomen worden in het HWBP en is er mogelijk financiering beschikbaar. Dit wordt beoordeeld en begeleid door de programmadi-rectie HWBP. Als er sprake is van beheer en onderhoud wordt dit door de beheerder zelf opgepakt (zorg-plicht). Circa 90% van de primaire waterkeringen is in beheer bij de waterschappen. Het overige deel is vrijwel volledig in beheer bij het Rijk. Door de samenwerking binnen de alliantie wordt de beschikbare kennis en deskundigheid van de verschillende waterbeheerders benut.

Het HWBP kent een voortrollend karakter, waarbij jaarlijks een actualisatie van het programma plaatsvindt en er 12 jaar vooruit wordt gekeken. Met deze werkwijze ontstaat een adaptief programma dat flexibel in kan spelen op nieuwe ontwikkelingen. De prioritering van de jaarlijks uit te brengen programmering is gebaseerd op urgentie. De programmering 2026–2031 wordt gelijktijdig met deze begroting aan de Kamer aangeboden als onderdeel van het Deltaprogramma 2026 (paragraaf 3.3). In het Deltaprogramma 2026 is tevens een uitgebreide beschrijving van de voortgang van het HWBP opgenomen. Het HWBP is onderdeel van het Deltaprogramma met behoud van eigen besturing, organisatie en financiering.

Reactie

De waterschappen werken hard aan waterveiligheid. In het Hoogwaterbeschermingsprogramma versterken waterschappen de keringen om te voldoen aan de wettelijke norm.

HWBP-solidariteitsbijdragen waterschappen

Blz: 82

Tekst uit begroting

Tabel 49 Overzicht Hoogwaterbeschermingsprogramma

Oorspronkelijke financiering		Totaal	t/m 2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031-2039
Bijdragen										
Waterschappen	Totaal	251	251	0	0	0	0	0	0	0
<i>Spoedwet</i>	<i>HWBP-2</i>	<i>239</i>	<i>239</i>							<i>0</i>
	<i>HWBP</i>	<i>4</i>	<i>4</i>							<i>0</i>
<i>Overige bijdrage</i>	<i>HWBP-2</i>	<i>8</i>	<i>8</i>							<i>0</i>
Rijk	Totaal	1.055	1.015	40	0	0	0	0	0	0
<i>Oorspronkelijke financiering</i>	<i>HWBP-2</i>	<i>1.007</i>	<i>967</i>	<i>40</i>						<i>0</i>
	<i>HWBP</i>	<i>49</i>	<i>49</i>							<i>0</i>
Totaal bijdragen oorspronkelijke financiering		1.307	1.267	40	0	0	0	0	0	0
Bestuursakkoord Water										
Bijdragen		Totaal	t/m 2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031-2039
Waterschappen	Totaal (50%)	5.761	1.715	225	232	239	239	239	239	239
	<i>HWBP-2</i>	<i>799</i>	<i>799</i>							<i>0</i>
	<i>HWBP</i>	<i>4.021</i>	<i>764</i>	<i>181</i>	<i>182</i>	<i>182</i>	<i>166</i>	<i>145</i>	<i>182</i>	<i>196</i>
	<i>Projectgebonden aandeel (10%)</i>	<i>940</i>	<i>152</i>	<i>44</i>	<i>49</i>	<i>58</i>	<i>73</i>	<i>94</i>	<i>57</i>	<i>44</i>
Rijk	Totaal (50%)	5.761	1.259	249	340	479	500	703	511	210
	<i>HWBP-2</i>	<i>836</i>	<i>473</i>	<i>28</i>	<i>55</i>	<i>109</i>	<i>9</i>		<i>162</i>	<i>0</i>
	<i>HWBP</i>	<i>4.925</i>	<i>786</i>	<i>221</i>	<i>284</i>	<i>371</i>	<i>491</i>	<i>703</i>	<i>349</i>	<i>210</i>
Rijksbijdrage	Rijkskeringen HWBP	780	33	10	29	22	55	37	104	0
Totaal bijdragen Bestuursakkoord Water		12.301	3.007	483	600	740	795	979	855	450
Totaal bijdragen		13.608	4.274	523	600	740	795	979	855	450
Gezamenlijke uitgaven Rijk en Waterschappen										
Uitgaven		Totaal	t/m 2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031-2039
HWBP-2	Totaal	2.646	2.260	67	54	107	8	0	150	0
	<i>Waterschapsprojecten</i>	<i>2.646</i>	<i>2.260</i>	<i>67</i>	<i>54</i>	<i>107</i>	<i>8</i>		<i>150</i>	<i>0</i>
HWBP	Totaal (100%)	9.866	1.733	443	513	606	728	939	585	447
	<i>Waterschapsprojecten</i>	<i>8.313</i>	<i>1.352</i>	<i>378</i>	<i>444</i>	<i>514</i>	<i>601</i>	<i>800</i>	<i>503</i>	<i>393</i>
	<i>Budgetoverheveling rivierverruiming</i>	<i>75</i>	<i>14</i>			<i>3</i>	<i>30</i>	<i>24</i>	<i>5</i>	<i>0</i>
	<i>Programmabureau</i>	<i>196</i>	<i>46</i>	<i>6</i>	<i>9</i>	<i>9</i>	<i>9</i>	<i>9</i>	<i>9</i>	<i>9</i>
	<i>Innovatie</i>	<i>311</i>	<i>160</i>	<i>15</i>	<i>9</i>	<i>19</i>	<i>12</i>	<i>10</i>	<i>10</i>	<i>0</i>
	<i>HWBP: opleidingen nieuwe normering en MIRT bijdrage</i>	<i>32</i>	<i>9</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
	<i>Projectgebonden aandeel (10%)</i>	<i>939</i>	<i>152</i>	<i>42</i>	<i>49</i>	<i>58</i>	<i>73</i>	<i>94</i>	<i>57</i>	<i>44</i>
Totaal gezamenlijke uitgaven Rijk en Waterschappen		12.512	3.993	510	567	713	736	939	735	447
Uitgaven Rijk										
Uitgaven		Totaal	t/m 2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031-2039
HWBP-2	Totaal	244	227	1	1	2	0	0	13	0
	<i>Rijksprojecten</i>	<i>170</i>	<i>167</i>		<i>1</i>	<i>2</i>				<i>0</i>
	<i>Interne kosten</i>	<i>24</i>	<i>24</i>							<i>0</i>
	<i>Programmabureau</i>	<i>50</i>	<i>36</i>						<i>13</i>	<i>0</i>

Oorspronkelijke financiering										
HWBP	Totaal	852	54	13	32	25	58	40	107	3
	Rijksprojecten	780	33	10	29	22	55	37	104	0
	Interne kosten	73	21	3	3	3	3	3	3	3
Totaal uitgaven Rijk		1.096	281	13	33	27	59	40	120	3
Totaal uitgaven		13.608	4.274	523	600	740	795	979	855	450

Reactie Unie

De tabel op deze pagina geeft inzicht in de raming van financiële bijdragen van de waterschappen in de verschillende jaren aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma. De tabel bevat voor ieder jaar het totaalbedrag wat de waterschappen op grond van de Waterwet moeten bijdragen alsmede een raming van de projectgebonden bijdragen. Hier kan het totaal van de solidariteitsbijdragen van de waterschappen worden afgeleid. Meerdere keren per jaar voorziet de Unie de waterschappen op basis van vergelijkbare overzichten van ramingen van de solidariteitsbijdragen, op waterschapsniveau van een meerjarenperspectief. De tabel die nu in de ontwerpbegroting 2026 van het Deltafonds is opgenomen, wijkt voor de periode t/m 2030 sterk af van de laatste raming (maart jl.) die de Unie aan de waterschappen beschikbaar heeft gesteld. Er is nader onderzoek nodig om te bepalen wat de oorzaak van de verschillen is en aan te geven wat dit betekent voor de solidariteitsbijdragen van de waterschappen. De Unie zal de waterschappen in de komende periode zo snel mogelijk over deze gevolgen informeren.

Beoordelings- en Ontwerpinstrumentarium (BOI) / Kennisontwikkeling Waterveiligheid

Blz: 23

Tekst uit de begroting

Beoordelings- en Ontwerpinstrumentarium (BOI): In het programma Beoordelings- en Ontwerpinstrumentarium (BOI) wordt gewerkt aan kennisontsluiting en de (door)ontwikkeling van het instrumentarium voor beoordelen en ontwerpen. Het programma bouwt voort op het WBI2017 en het BOI2023, het Ontwerp Instrumentarium (OI) 2014 en de bestaande Technische Leidraden en voegt hier nieuw ontwikkelde kennis en functionaliteit aan toe, zodat het instrumentarium aansluit op de actuele kennis en de ervaringen die in de eerste beoordelingsronde (2017-2023) zijn opgedaan. Instrumenten die in het programma worden ontwikkeld kunnen direct worden gebruikt voor het ontwerpen van waterkeringen. In 2022 is de eerste beoordelingsronde afgerond en is het instrumentarium doorontwikkeld naar een nieuwe ministeriële regeling en bijbehorende basisinstrumentarium. Met het BOI kunnen de beheerders vanaf 2023 de volgende beoordelingsronde uitvoeren. Vanaf 2023 zal het instrumentarium periodiek worden doorontwikkeld op basis van belangrijke nieuwe inzichten en vervolgens worden aangeboden aan de waterkeringbeheerders. Kennisontwikkeling Waterveiligheid. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) is verantwoordelijk voor het ontwikkelen van beleid om het risico van overstromingen in Nederland te beheersen. Dit beleid is in grote mate gebaseerd op (wetenschappelijke) kennis en informatie. Vanuit deze verantwoordelijkheid investeert het Directoraat-Generaal Water en Bodem (DGWB) in het verkrijgen van kennis over het waterveiligheidsdomein. Deze kennis wordt onder andere gebruikt voor de Technische Leidraden waarvan de minister een wettelijk taak heeft (artikel 2.19 lid d van de omgevingswet) deze ter beschikking te stellen ten behoeve van het ontwerp en beheer van onze primaire waterkeringen. De basis voor de kennisontwikkeling en onderzoek is de nationale kennisagenda waterveiligheid. Deze agenda beschrijft ook de kennis die nodig is om het beleid uit te voeren. Kennis wordt doorlopend ontwikkeld. Niet alleen door het Rijk, maar ook in samenwerking met waterschappen, het Hoogwaterbeschermingsprogramma, kennisinstellingen en het bedrijfsleven. De onderwerpen op de kennisagenda worden in verschillende

onderzoekprogramma's uitgewerkt in concrete kennisvragen en geprioriteerd op basis van expliciete criteria, beschikbare budget en planning. De kennisprogrammering binnen de verschillende thema's wordt jaarlijks geactualiseerd en de voortgang van de onderzoeken wordt bijgehouden. In 2025-2026 wordt de Kennisagenda Waterveiligheid 2020-2027 van IenW geactualiseerd.

Reactie

In het scherpere beeld van de versterkingsopgave van 2024 is de totale opgave kleiner dan in de analyse van 2023. Dat is onder andere toe te rekenen aan gebruik van nieuwe kennis en inzichten die nog niet zijn opgenomen in het beoordelingsinstrumentarium. IenW moet er (conform wettelijke plicht) de komende jaren voor zorgen dat de kennisontwikkeling waterveiligheid goed loopt en dat de inzichten tijdig en op eenduidige wijze vertaald worden in het BOI zodat de waterkeringbeheerders scherp kunnen beoordelen en veilig ontwerpen. Daarnaast zijn er zorgen over de planning van de doorontwikkeling van het BOI op het gebied van hydraulische belastingen en rekeninstrumentarium. Er zijn vertragingen en onduidelijkheden over de planning, terwijl waterschappen op korte termijn voor een beoordelingsopgave staan. We hebben er belang bij dat de huidige planning wordt gehaald.

Belastingplan

Afschaffing vrijstelling zuiveringsslib

Blz: 109

Tekst uit begroting:

In het wetsvoorstel wordt voorgesteld om de vrijstelling voor zuiveringsslib in de afvalstoffenbelasting per 2027 te laten vervallen. Deze vrijstelling heeft een negatief oordeel gekregen in de recente evaluatie van de afvalstoffenbelasting uit 2024, omdat het niet bijdraagt aan de gestelde milieudoelstelling en de vrijstelling geen helder doel kent. Zuiveringsslib is een bijproduct van waterzuiveringsprocessen. Zuiveringsslib wordt in de meeste gevallen thermisch of biologisch gedroogd en vervolgens in speciale slibverbrandingsinstallaties verbrand. Over zuiveringsslib dat wordt aangeboden bij speciale slibverbrandingsinstallaties is geen afvalstoffenbelasting verschuldigd. Bij deze speciale slibverbrandingsinstallaties worden technieken toegepast om grondstoffen, zoals fosfaat en stikstof, terug te winnen. Door de Unie van Waterschappen is erop gewezen dat deze technieken nog niet voldoende zijn ontwikkeld om op grote schaal toe te passen. Er is op korte termijn dan ook weinig milieuwinst te verwachten van de maatregel. Mogelijk kunnen de technieken om grondstoffen uit slib terug te winnen in de toekomst verder worden ontwikkeld. Door het laten vervallen van de vrijstelling wordt de ontwikkeling van nieuwe technologieën niet belemmerd vanuit fiscale wetgeving.

Een kleine fractie van het zuiveringsslib wordt aangeboden bij AVI's om daar te worden verbrand. Door het vervallen van de vrijstelling voor zuiveringsslib, zullen AVI's over het verwerken van dit slib afvalstoffenbelasting moeten afgedragen. Bij AVI's worden geen grondstoffen, zoals fosfaat en stikstof, gewonnen uit zuiveringsslib.

Daarnaast wordt vanuit Nederland zuiveringsslib overgebracht om buiten Nederland te worden verbrand. Voor zover het zuiveringsslib wordt verwerkt in een buitenlandse inrichting, waarin ook huishoudelijk afval, gemengd bedrijfsafval en gemengd sorteerresidu mag worden verbrand, zal afvalstoffenbelasting verschuldigd zijn als gevolg van dit voorstel. Echter, ook in het buitenland wordt het grootste gedeelte zuiveringsslib verwerkt in speciale slibverbrandingsinstallaties of in industriële ovens en hierover blijft geen afvalstoffenbelasting verschuldigd.

De verwachting is dan ook dat slechts een klein gedeelte van het zuiveringsslib onder de heffing komt te

vallen als gevolg van de voorgestelde maatregel. Dit komt doordat het nu al de voorkeur geniet om zuiveringsslib bij een speciale slibverbrandingsinstallatie aan te bieden, in plaats van een AVI. Ook bij overbrenging van zuiveringsslib naar het buitenland is de verwachting dat dit slib grotendeels verbrand zal worden bij buitenlandse speciale slibverbrandingsinstallaties of andere inrichtingen waarbij geen afvalstoffenbelasting verschuldigd is.

Reactie:

De voorgestelde afschaffing van de vrijstelling voor de afvalstoffenbelasting op zuiveringsslib vinden we geen goede ontwikkeling. Belasting op verbranding leidt niet tot minder slib, en dus ook niet tot minder verbranding. Bovendien bestaat het risico dat de waterschapsbelastingen voor inwoners en bedrijven verder stijgen. Daarmee dreigt een maatregel die bedoeld is om inkomsten voor het Rijk te genereren, onbedoeld ten koste te gaan van investeringen in de leefbaarheid van ons land. Een argument om de vrijstelling af te schaffen is dat waterschappen en slibverwerkers zo gestimuleerd zouden worden om fosfaat terug te winnen. Dat vinden wij een onjuiste redenatie. Fosfaatterugwinning vindt namelijk al plaats, zowel in het zuiveringsproces als bij de verbranding van slib. Een afvalstoffenbelasting op zuiveringsslib draagt niet bij aan het vergroten van deze terugwinning. Een mogelijk alternatief om deze milieudoelstelling wél te ondersteunen is een importheffing op (niet circulair) fosfaat uit buitenlandse mijnen. Dit zorgt voor directe inkomsten voor het Rijk én versterkt de marktpositie van circulair fosfaat dat door waterschappen en slibverwerkers wordt teruggewonnen. Tot slot is het belangrijk te benoemen dat de basis voor de voorgestelde afschaffing – het CE-Delft/Ecorys-rapport 'Evaluatie afvalstoffenbelasting' uit augustus 2024 – onvolledig is. De waterschappen, als belangrijkste stakeholder, zijn hierin niet gehoord en er staan feitelijke onjuistheden in. Dat is geen goede basis voor deze ingrijpende beleidswijziging.

Hervormingen afvalstoffenbelasting**Blz:** 173**Tekst uit begroting:**

Met betrekking tot het schrappen van de vrijstelling voor zuiveringsslib zijn diverse overleggen gevoerd met de Unie van Waterschappen.

Reactie:

Ondanks deze overleggen is voor de waterschappen als decentrale overheden onduidelijk wat de (financiële) gevolgen zijn van het schrappen van de vrijstelling. De Unie van Waterschappen heeft meerdere malen tevergeefs gewezen op de verantwoordelijkheid van het ministerie van Financiën om een Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO) uit te voeren voor dit beleidsvoornemen.

Het inzagerecht en decentrale belastingen**Blz:** 12**Tekst uit de begroting:**

In de memorie van toelichting op het wetsvoorstel Wet stroomlijning fiscaal inzagerecht is de volgende passage opgenomen: Op grond van de Provinciewet, de Gemeentewet en de Waterschapswet geschiedt de heffing en invordering van respectievelijk de provinciale, gemeentelijke en waterschapsbelastingen met toepassing van de AWR, de Invorderingswet 1990 (IW 1990) en de Kostenwet invordering rijksbelastingen als waren die belastingen rijksbelastingen. Dit betekent dat bepalingen uit de AWR in beginsel van overeenkomstige toepassing zijn op de heffing en invordering van de hiervoor genoemde decentrale belastingen. Nu met het amendement Omtzigt c.s. een fiscaal inzagerecht in de AWR is opgenomen, volgt uit de wetssystematiek dat dit inzagerecht tevens van toepassing is op de decentrale belastingen. Hetzelfde geldt voor het inzagerecht zoals dit met onderhavig wetsvoorstel wordt geregeld: ook dit is als gevolg van de wetssystematiek in beginsel tevens van toepassing op decentrale belastingen.

Naar het oordeel van het kabinet ligt het in de rede dat als er een fiscaal inzagerecht voor de rijksbelastingen geldt, er ook een vorm van inzagerecht voor de decentrale belastingen zou moeten gelden. Op dit moment is het vanuit het oogpunt van een zorgvuldig wetgevingsproces echter niet opportuun om een inzagerecht voor de decentrale belastingen te regelen. Daarom wordt met dit wetsvoorstel in de Provinciewet, Gemeentewet en Waterschapswet geregeld dat – in afwijking van de AWR – het inzagerecht niet van toepassing is op decentrale belastingen.

Reactie:

De Unie van Waterschappen is het eens met de conclusie van het kabinet dat het niet opportuun is om nu al het fiscaal inzagerecht ook voor decentrale belastingen te regelen. De waterschappen verlenen graag hun medewerking aan een gedegen Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO).